

Leto XXXII.

Številka 11.—21.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

D^r. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1916.

VSEBINA.

1. Ob smrti našega cesarja	225
2. Mojim narodom!	227
3. <i>Rudolf Šega</i> : Stališče kartelov v pravnem zistemu . . .	229
4. Iz pravosodne prakse. A. Civilno pravo.	
a) Fidejkomisarna substitucija se da ustvariti tudi s pogodbo in ne le v oporoki. Tudi taka fidejkomisarna substitucija brani, da bi fiducijar glede substituciji podvrženega zemljišča samolastno razpolagal preko v § 613 o. d. z. določenega okvira . . .	246
b) O določanju odškodnine in spravnine za državo proti izdajalcem (ces. nar. 9. junija 1915 drž. zak. št. 156, § 1293 o. d. z.).	249
c) Tudi službojemnik višje vrste ima pravico do službenega spričevala, a ne tudi do spričevala o vporabi v službi. Zakonita vsebina službenega spričevala. Če se zahteva spričevalo preko te vsebine, je vendar ugoditi s spričevalom v zakonitem obsegu, drugače nastane odgovornost za škodo. (§ 7, 1293—1295 o. d. z.; § 405 c. pr. r.).	252
d) Za vprašanje o očitnosti napake ni merodajno dejstvo, da pogodnika poznata vzrok napake, ampak le to, ali se napaka pojavlja na način, da jo more opaziti vsakdor z navadnimi sposobnostmi (§ 928 o. d. z.).	255
e) Pojem dedne pogodbe. Določba o prevzemu gospodarstva ne more biti predmet dedne pogodbe. (§§ 662, 1249, 1253 obč. drž. z.).	259
f) K „podsodnosti kraja izpolnitve“ v zmislu člena 3 št. 5 naredbe avstr. pravosod. ministrstva od 26. oktobra 1914 št. 229 drž. zak. o uredbi pravne pomoči za izvršbe med Avstrijo in Ogrsko	260
B. Kazensko pravo.	
a) Kadar je radi istega kaznivega dejanja upravičenih k zasebni obtožbi več oseb in je tožil le eden upravičenecv, učinkuje obtožencu v korist le vsaka v stvari izdana odločba tudi glede oseb, ki niso tožile	262

Slovenski Pravnik.

Leto XXXII. V Ljubljani, 15. decembra 1916. Št. 11.—12.

Ob smrti našega cesarja.

Dne 21. novembra zvečer je cesar Franc Jožef I. izd hnil veliko svojo dušo. Dasi ob njegovi visoki starosti ni bilo več pričakovati dolgega življenja, je vest o njegovi smrti prišla za vse narode širne naše domovine in za slehernega državljana z vso nenadnostjo in presunljivostjo. Vse je imelo občutek, da je izgubilo svojega edinega cesarja, ker drugega niso poznale skoraj tri generacije. Tiste dni, ko je počival na mrtvaškem odru, bilo je ob njem zbrano v duhu vse državljanstvo in se v prespoštljivi hvaližnosti spominjalo njegovih odličnih in dobrih del, ki je ž njimi osrečeval državo, njene narode in slojeve neprestano skoraj sedemdeset let. Ko so dne 30. novembra popoldne polagali njegove zemeljske ostanke v kapucinsko rakev, ihtela je cela monarhija, kakor le more žalovati številna, mnogočlenska rodbina za svojim preskrbnim, vse ljubečim, vse združujočim očetovskim poglavarjem.

Cesarja Franca Jožefa I. ni več, ali njegovemu spomenu se bo klanjala zgodovina vse večne čase, časteča v njem jednega izmed prvih vladarjev in mož na svetu. To, kako je blagopokojni cesar združeval posamezne dele svoje države v celokupnost, kako je pri tem dopuščal in pospeševal razvoj vseh, tudi malih narodov v okviru svoje monarhije, kako je ščutil svobodo slehernega narodnega jezika in veroiz-

povedanja, kako je delil svojo oblast s prosto voljenimi zakonodajnimi zbori, kako je po tem potu tekom svojega slavnega vladanja preobrazil državo svojo in jo približal idealu narodnostne celokupne monarhije: to vse je v svetovni zgodovini brez primere. Le pod to egido je tudi slovenski narod, dasi maloštevilen in v stoletjih izmučen, mogel uveljaviti svoje bitje in v primeroma kratki dobi napredovati do svoje kulture. Zato pa je tudi slovenski narod bil vedno hvaležno udan svojemu cesarju in je to svojo zvestobo dokazoval junaško na vseh bojiščih do današnje dobe, ko zopet stoji v prvih vrstah na braniku za državo in vladarsko hišo.

O srečnem prepородu, ki ga je doživela Avstrija pod slavnim žezlom Franca Jožefa I. na slehernem duševnem in gospodarskem polju, o njenem ogromnem in vsestranskem napredku so se že pisale obsežne knjige in se bodo še pisale. Zlasti tudi v zgodovini prava ostane zapisano s sijajnimi črkami ime visokopokojnega cesarja, ki ni le podaril iz lastne inicijative svojemu ljudstvu najrazsežnejše ustave in svojim narodom enakopravnosti v uradu in šoli, marveč je dal tudi zasebno pravo razviti v vseh panogah do vrhunca. Odločitev justice od uprave, izpopolnitev državljanskega in kazenskega prava, srečni preustroj pravnega prava, sploh korenita prememba države iz patriarhalne v modernopravno državo — daje in bo dajalo pravniškemu svetu, domačemu in tujemu, poseben naslov za občudovanje vladanja Franca Jožefa I.

Vse ideje, ki so se na ta način udelejštovale v Avstriji s tolikim uspehom za njeno notranjo in vnanjo moč, izvirale so ali vsaj dobivale odločilno podporo iz neusahljivega vira modrosti in vestnosti, zlasti pa dobrotljivosti in človekoljubnosti. S temi lastnostmi se je blagopokojni naš cesar visoko in čudovito dvigal nad vse druge kot vladar in človek, tako na veliko, kakor na drobno. Franc Jožef I. je bil v vsakem oziru velik monarh, svojemu ljudstvu posvečena oseba v pravem pomenu besede. Zapustil je svojemu nasledniku neprecenljivo dedščino otroške zvestobe in ljubezni vsega podaništva do prejasne dinastije, dedščino, v kateri ostanejo tudi naša srca do zadnjega utripa.

Njemu, ki je v cvetu svoje moške dobe sédel na prestol svojih očetov in ki si je osvojil srce svojih narodov s prvim svojim oklicem, se sedaj prespoštljivo in verno poklanjamo:

Bog obvaruj, Bog ohrani Njeg. Veličanstvo cesarja Karla I.

Mojim narodom!

Globoko ginjeni in pretreseni stojimo Jaz in Moja hiša, stoje Moji zvesti narodi pred mrtvaškim odrom plemenitega vladarja, čigar rokam je bila usoda monarhije poverjena skoro sedem desetletij.

Po milosti Vsegamogočnega, ki ga je v zgodnjih mladostnih letih poklical na prestol, mu je bila tudi podeljena sila, da je nemoten in nezlomljen po najhujši človeški boli, do visoke starosti živel samo dolžnostim, ki sta mu je predpisovala Njegov visoki vladarski poklic in vroča ljubezen do njegovih narodov.

Njegova modrost, uvidevnost in očetovska skrb so ustvarile trajno podlago mirnemu skupnemu življenju in svobodnemu razvoju in pripeljale skoz slabe in dobre dni Avstro-Ogrsko po dolgem in blagoslovljenem času miru na vrhunec moči, na katerem vodi danes v družbi z zvestimi zavezniki boj s sovražniki vsenaokrog.

Njegovo delo je treba nadaljevati in dokončati.

V viharjih časih zavzamem častitljivi prestol Mojih prednikov, ki mi ga je v nezmanjšanem sijaju zapustil Moj presvetli stric.

Cilj še ni dosežen, še ni zlomljena blodnja sovražnikov, ki mislijo z nadaljujočim se napadom premoči, da razbiti Mojo monarhijo in premagati njene zaveznike

Vem, da sem edin s Svojimi narodi v neupogljivem sklepu, dobojevati boj, dokler bo dosežen mir, ki bo zagotovil obstanek Moje monarhije in zajamčil trdne podlage njenega nemotenega razvoja.

S ponosnim zaupanjem se zanašam, da bo Moja junška brambna sila opiraje se na požrtvovalno domoljubje Mojih narodov v zvestem orožnem bratstvu z zveznimi ar-

madami tudi nadalje z milostno pomočjo Boga odbijala vse napade sovražnika in provzročila zmagovit konec vojne.

Ravno tako neomajno je Moje zaupanje, da izide Moja monarhija, katere veljava korenini v neločljivi skupnosti usode obeh njenih držav, potrjeni v starih pogodbah in vnovič potrjeni v sili in nevarnosti, iz vojne ojeklenjena in ojačena na zunaj in na znotraj; da bodo Moji narodi, ki se danes, navdani po misli o skupnosti in globoki domovinski ljubezni, s požrtvovalno odločnostjo združujejo na odbitje zunanjih sovražnikov, delali skupno tudi pri delu mirne obnovitve in pomlajenja, da pripeljejo obe državi monarhije s pridruženima jima deželama Bosno in Hercegovino v čas notranjega procvita, povzdiga in ojačenja.

Proseč milosti neba in blagoslova zase in za Mojo hišo in za Moje ljubljene narode, obljubljam pred Vsegamogočnim, da bom zvesto oskrboval posest, ki so Mi jo zapustili Moji predniki.

Storiti hočem vse, da čim prej končam strahote in žrtve vojne, da zopet pridobim svojim narodom težko pogrešani blagor miru, čim to dopusti čast našega orožja, življski pogoji mojih držav in njenih zvestih zaveznikov ter klubovalnost naših sovražnikov.

Mojim narodom hočem biti pravičen in ljubezni poln knez. Visoko bom čislal njihove ustavne svobodščine in druge pravice in skrbno čual enakost pred pravico. Moje neprestano prizadevanje bo, pospeševati nravni in duševni blagor Mojih narodov, ščititi svobodo in red v Mojih državah in zagotoviti vsem pridobitvenim slojem družbe sadove poštenega dela.

Kot najdražjo zapuščino svojih prednikov prevzamem vdanost in iskreno zaupanje, ki vežeta ljudstvo in krono. To naj mi da moč, da izpolnim dolžnosti Svojega visokega in težkega vladarskega poklica.

Prešinjen vere v neuničljivo življsko silo Avstro-Ogrske, navdan iskrene ljubezni do Mojih narodov, hočem vse Svoje življenje in vso Svojo moč postaviti v službo te visoke naloge.

Dano na Dunaju, 21. novembra 1916.

Karel I. r.

Körber I. r.

Stališče kartelov v pravnem zistemu.

Spisal Rudolf Š e g a.

IV.

Pravne podlage kartelnih organizacij.

Na vprašanje, na kakšni podlagi se formalno snujejo karteli, ne moremo ob kratkem odgovoriti. Za sestavo nove kartelne združbe pride namreč v poštev več različnih koncentracijskih oblik.

Dr. F. B a u c h navaja v svoji knjigi »Die Rechtsform der Kartelle« zelo obširno nastopne kartelne formacije s posebnim ozirom na nemški zakon: navadna pogodbeni zveza; pravno nesposobna društva; družbe državlanskega prava (analogne družbam avstrijskega obč. drž. zak. §§ 1175 in nasl.); pravno sposobna društva; javne trgovske družbe; delniške družbe; družbe z omejeno zavezo; zadrage; »deželnopravne zadrage« (ki uživajo še posebne privilegije obstoječega partikularnega prava nemških zveznih držav); končno pogodbene združbe več posameznih podjetnikov z drugim gospodarskim subjektom (banko ali samostojno organizirano centralno razpečevalnico).

Jasno je torej, da je pravni učinek kartelne pogodbe odvisen od vsakokratne pravne oblike kartelne združbe in mora biti v vsakem slučaju glede vsebine popolnoma različen.

Dočim torej pri ustanovitvi kartelov potom navadnih dogovorov ni treba nikakršne nadaljnje oblike, se morajo pri vseh tistih kartelih, ki so organizirani kot društva, natančno izpolniti vse zakonito predpisane formalne določbe pri ustanovitvi in nadziranju s strani državne oblasti.

Pri kartelnih delniških družbah — naj si bodo posamezni kartelirani podjetniki delniške družbe, ali pa naj kartel kot tak reprezentira delniško družbo, ali pa naj bo končno le eksekucijski organ kartela, t. j. centralna razpečevalnica, organiziran kot delniška družba — se morajo analogno uporabljati tozadevni predpisi akcijskega zakonodajstva (akcijski regulativ z dne 20. septembra 1899, drž. zak. št. 175), oziroma trg. zakonik, kolikor gre za ustanovitev akcijskih družb, za dolžnost naznanitve,

kontrola formalnih izprememb organizacij, varovanje javnosti, državno nadziranje občnih zborov itd.

Pri kartelni obliki trgovskih družb, za katero veljajo seveda določbe trgov. zakonika, pristopijo posamezna podjetja takorekoč kot posamezni družabniki združbi, ki se naj nanovo ustanovi. Pri tem je treba rešiti pravno vprašanje, ali morejo biti tudi javne trgovske družbe družabnice kartela, ki je organiziran kot javna trgovska družba?

Po naziranju nemškega državnega višjega sodišča, kakor tudi po sodbah avstrijskega vrhovnega sodišča z dne 3. aprila 1901, št. 4532, in z dne 23. januarja 1902, št. 461, ne more biti javna trgovska družba javna družabnica druge javne družbe (kartela). Ta tendenca se razvidi že iz besedila členov 85, 86, odst. 2 i, in 105 trg. zak., v katerih se označujejo le »osebe«, torej fizične ali pa juristične osebe, kot javne družabnice.

Kartelna oblika z a d r u g e se tiče le zadrug z omejeno zavezo in se le tedaj uporablja, kadar ne nameravajo skleniti le recipročno učinkujočega dogovora glede cen, marveč le hočejo, kakor meni avstrijski zakon z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70, pospeševati pridobivanje in gospodarstvo karteliranih podjetnikov potom skupnega poslovnega obrata.

Kar se tiče prej omenjenega spornega vprašanja glede trgovskih družb, morejo biti po veljavnem pravnem naziranju korporacije kakršnekoli organizacijske oblike, torej trgovske družbe, akcijske družbe, zadruge in društva — članice kartela, organiziranega v zadruge, ne da bi morale posamezne osebe, ki pripadajo podrejeni korporaciji, zopet ad personam pristopiti kartelni zadrugi.

Posebno pripravna za smotre kartelov je organizacijska oblika družbe z omejeno zavezo. Dejstvo, da more in mora v tem slučaju vršiti kartelne posle le par poslovodij, oprošča velik del karteliranih podjetnikov osebnega sodelovanja za kartelne interese, ne da se izključijo iz njihovega lastnega podjetja, ki ga ravnatoko kakor prej osebno vodijo.

Družba z omejeno zavezo nudi pri karteliranju vobče bistveno enake prednosti kakor organizacija akcijske družbe. Natančno je namreč omejena mera glavničnega vplačila, jamstva in rizika pri karteliranem velepodjetju. Družba z omejeno zavezo ima pa za specialno kartelno funkcijo še to prednost, da more, če nastane v

kartelnem obratu potreba, brez težkoč in sitnosti zvišati prvotno glavnično vplačilo, dočim se morajo v tem oziru pri akcijskih družbah natančno izpolniti komplicirane določbe trg. zakonika in regulativa. Družba z om. zavezo se v nasprotju s trgovsko družbo ne razide, če eden izmed družabnikov odpove, umrje ali pa napove konkurz, marveč, kakor določa § 84 avstr. zakona o družbah z om. zavezo, po preteku gotovega časa, če ni tozadevnih določb v družbeni pogodbi, po izrecnem tozadevnem sklepu družabnikov, vsled otvoritve konkurza o družbinem premoženju, končno vsled odredbe merodajnih upravnih oblastev ali pa vsled sklepa pristojnega trgovskega sodišča.

Končno moramo registrirati najoriginalnejšo pravno obliko kartelnih podjetij, namreč dogovor, pri katerem ne sklenejo posamezni podjetniki, ki se nameravajo kartelirati, med seboj posebne kartelne pogodbe, marveč s tretjim pravnim subjektom. Na ta način se podjetniki zavežejo napram temu pravnemu nositelju kartela, ki je obenem izvrševalni organ kartela, da bodo ravnali po gotovih določbah. Ta tretji gospodarski subjekt je navadno banka ali samostojno organizirana in protokolirana centralna razpečevalnica, nakupovalnica ali pa podjetnik iste stroke, ki prevladuje s svojo gospodarsko močjo vse druge.

Pogodba, ki se sklene s tako banko ali pa s popolnoma samostojno centralno pisarno, ima navadno nedolžni in bistveno tudi pravilni značaj komisijske pogodbe ali pa tudi pogodbe, s katero se izroče centrali pravice in dolžnosti trgovskega pooblaščenca v zmislu trg. zakonika. Nadalje se pa more med posameznimi podjetniki, ki se nameravajo kartelirati, in med centralo skleniti tudi takorekoč fiduciarna komisijska kupčija, ko nastopa razpečevalnica na zunaj kot samostojna nakupovalka. Končno pa more biti razpečevalnica, tudi če je članica javne trgovske družbe ali družbe z omejeno zavezo, nekako enakopravna družabnica in koordinirana posameznim karteliranim produkcijskim podjetjem.

Ta organizacijska oblika kartela ima prednost, da na zunaj sploh ne obstoja kartelna pogodba, tako da se pravnim potom, kakor se to prakticira v nekaterih državah, ne more razveljaviti. Saj je vendar nedvomno, da more na primer banka popolnoma svobodno skleniti z več tovarnami poljubno število posebnih, čeprav po vse-

bini enakih pogodb glede nakupovanja ali komisijskega prodajanja blaga, ki ga izdelujejo omenjene tovarne.

Do popolne fuzije t. j. združbe vseh posameznih podjetij v eno veliko akcijsko družbo, je le še en korak. Proti takemu fuzijskemu podjetju je pa vsako zakonito sredstvo brez moči in nesmotreno. In skoro gotovo bodo ravno to organizacijsko obliko (fuzijo) uspešno uporabljali proti omejevalnim poskusom državne oblasti, ki se propagirajo proti kartelom.

V.

Starejše zakonite omejitve.

Kartelno gibanje je z današnjim pravnim redom v največjem nasprotju. Naš pravni red je navzlic energičnemu odporu mnogih modernih stremljenj ostal individualističen. In tudi nove kodifikacije so ostale na tem temelju. Stremljenja po socialnejši uredbi družabnega življenja so le nekoliko priznana v posameznih družabnih napravah in tozadevnih specialnih zakonih.

Veliko centralistično stremljenje novega časa s svojimi velikanskimi zavodi, s svojim velikim obratom, s svojimi zadružnimi organizacijami i. dr. stoji nasproti pravnemu sistemu, ki, pripravljen le za manjše razmere, upošteva le posamezno osebo in ne ve, kaj naj stori z novimi pojavi. Če torej mora sodišče napram takemu novemu družabnemu problemu zavzeti stališče, se seveda posluži analogije in uporablja za nove pojave pravne predpise, ki so bili izdani za juristično morda podobne, gospodarsko pa popolnoma drugačne razmere. Tako pridemo do juristično podobnih, toda gospodarsko popolnoma drugačnih rezultatov, ki so čestokrat ravno vsled tega krivični. Ta formalna pravičnost poleg največje materialne krivice je skoro značilna za naš današnji pravni red.

Kartelno gibanje je še toliko bolj na neugodnem, ker sploh še ni, vsaj v Evropi, zakonito urejeno in ker se juristično presoja le po svoji zunanji obliki kot privatnopravna pogodba, društvo ali akcijska družba.

Že v starem veku so s posebnimi zakoni nastopali zoper kartelom podobna stremljenja.

Humoristično se omenjajo tozadevni rimski zakoni že začetkoma tretjega dejanja komedije »Captivi«, ki jo je spisal Plautus, ko razlaga lačni parazit Ergasilus svoj načrt:

»Nunc barbarica lege certum 'st jus meum omne persequi.

Qui consilium iniere, quo nos victu et vita prohibeant,

His diem dicam, inrogabo multam, ut mihi coenas decem

Meo arbitrato dent, quum cara annona sit; sic egero.«

Staro rimsko pravo se bavi v dveh slučajih s podjetniškimi družbami. Najprvo jih omenja nek narodni zakon iz prve dobe cesarstva glede trgovine z žitom. Nadalje imamo iz poznejše dobe cesarstva dva ukaza.

V imenovanem narodnem zakonu se označuje kot kaznivo dejanje, če posamezniki ali družbe umetno draže žito, zadržujejo zaloge in nočejo prodajati za primerne cene ali pa namenoma preprečujejo dovoz žita. Dotični trgovci so bili po tem zakonu kaznovani s tem, da so jim odvzeli obrtno pravico ali so jih pa izgnali iz dežele. Osebe višjega stanu so obsodili k javnemu prisilnemu delu. Sicer pa je bila skrb za zadostni dovoz žita in primerne cene, pozneje celo brezplačno razdeljevanje žita med siromašne državljane važna panoga rimske državne uprave, kolikor je prišlo v poštev glavno mesto. Trgovina z žitom je bila torej takorekoč poddržavljena in so imele prej omenjene kazenske določbe pravzaprav le za rimske province praktičen pomen.

Obe cesarski konstituciji, ena iz l. 473, druga iz l. 483 po Kr. r., se nahajata v Justinianovi zbirki zakonov v 59. odstavku 4. knjige codexa. Interesanten je že naslov tega odstavka, ki se glasi: O monopolijah in nedovoljenem sporazumu trgovcev ter o prepovedanih in nedovoljenih pogodbah rokodelcev, poslovodij in lastnikov kopališč. Prva odredba cesarja Leona nam je ostala le nepopolno ohranjena. Dotični ostanek je bil objavljen šele v našem stoletju po nekem rokopisu, ki so ga bili našli v Veroni, vsled česar pri recepciji rimskega prava in v občepравни teoriji seveda ni prišel v poštev. Kakor razvidno, je ta cesarska naredba urejala postopanje oblastev pri podeljevanju monopolnih pravic.

Pomembnejša in zanimivejša je naredba cesarja Zena iz l. 483. Ne nanaša se le na žito ali živila, marveč na vse uporabne predmete, da celo na delo. Predvsem prepoveduje izvrševanje monopola, čeprav se lahko dotični podjetnik sklicuje na to, da je dobil pravico,

izključno izvrševati dotično trgovino ali obrt. Nadalje prepoveduje vse dogovore, da se to ali ono blago ne sme prodajati pod določeno ceno. Končno prepoveduje obrtnikom ali poslovodjem, dogovarjati se, da ne sme nihče izmed njih nadaljevati ali končati dela, ki so ga pričeli, toda opustili njihovi tovariši. Izvrševanje monopola so kaznovali s tem, da so dotičniku konfiscirali premoženje ter ga za vedno pregnali. Ravnokar omenjene nedovoljene dogovore so kaznovali z denarno globo 50 funtov v zlatu. Poduradnika, ki je zanemarjal zasledovanje tega kaznivega dejanja, so kaznovali z denarno globo 40 funtov v zlatu.

Na te zakone se je naslanjal večstoletni pravni razvoj. Zakonodajstvo stare nemške države se je opetovano pečalo z organizacijami, podobnimi kartelom. Nemški državni odloki iz let 1512, 1524, 1530 in 1532, pozneje državni policijski redi iz let 1548 in 1577 predpisujejo za »Monopolia und schädlichen Fürkauff« stroge kazni, vendar pa menda niso dosegli velikih uspehov. Celo državni policijski red iz l. 1577. pravi: »Wiewohl die Monopolia, betrügliche, gefährliche und ungebührliche Fürkauff nicht allein in gemeinen beschriebenen Rechten, sondern auch in gemachten und publizierten Reichs-Abschieden, bei grossen Poenen und Straffen, als Verlust aller Hab und Güther und Verweisung des Landsverbotten, so ist doch solchen Satzungen, Abschieden und Verbot bis anher mit gebührlicher und schuldiger Vollziehung gar nicht nachkommen, noch gelebt worden, sondern seynd in kurtzen Jahren etwa viel grosse Gesellschaft in Kaufmanns-Geschäften, auch etliche sonderbare Personen, Handthierer und Kauffleuth im Reich auffgestanden, die allerley Waaren und Kaufmanns-Güther, auch Wein, Korn und anders dergleichen . . . in ihre Hand und Gewalt allein zu bringen unterstehen, Fürkauff damit treiben, und denselben Waaren einen Werth nach ihrem Willen und Gefallen zu setzen, oder dem Kauffer oder Verkaufker anzudingem, solche Waaren niemands, dann ihnen zu kauffen zu geben, oder zu behalten, oder, dass er, der Verkaufker, sie nicht näher oder anders geben woll, dann wie mit ihme überkommen, fügen damit dem Heil, Reich und allen Ständen desselbigen merklichen Schaden zu, wieder obvermeldte gemeine beschriebene Recht und alle Erbarkeit.«

Trgovce naj je nekoliko pomiril izrecen dostavek, da so dovoljene poštene »kompanije«. Prepovedano pa je bilo, da bi ena sama

oseba nakupila blago ter mu postavila poljubno ceno. Nadalje je bilo prepovedano, da bi se prodajalec in kupec dogovorila, da prvi ne bo nobenemu drugemu prodal, zadnji pa od nobenega drugega kupil. Končno je bil tudi prepovedan dogovor, da se blago ne sme prodajati pod določeno ceno. Državni zakoni so kaznovali te prestopke s konfiskacijo premoženja, z izgonom in s tem, da so trgovci izgubili pravico varnega spremstva na njih potovanjih. Krajevna oblast je bila dolžna, uporabljati ta kazenska določila. In cesarski fiskal je moral tožiti krajevna oblastva, če niso vršila svoje dolžnosti, pri državnem sodišču.

Na podlagi omenjenih predpisov rimskega prava in nemškega državnega zakonodajstva sta teorija in praksa občega nemškega kazenskega prava ustvarili poseben pojem zločina, ki se označuje deloma kot »monopolium«, deloma kot »dardanariat«. Teorija navaja sledeče načine tega zločina: a) monopoliziranje, če posameznik ali družba nakupi določeno vrsto blaga v to svrho, da prevlada trg (accaparement); b) pogodbe med trgovci, prevozniki ali obrtniki z zgoraj označeno vsebino; c) ta zločin stori pa tudi oni, ki zadržuje zaloge potrebnih živil ali ki jih noče prodajati za primerno ceno.

V rimskih in nemških zakonih predpisanih kazni ni uporabljala sodna praksa, pač pa jih je izpreminjala v arbitrarne denarne in zaporne kazni. Ta pravni položaj je ostal do konca 18., deloma tudi še v 19. stoletju, ker so šele novejši nemški partikularni kazenski zakoniki, ki so nastali pod vplivom moderne narodnogospodarske teorije, skoro popolnoma odstranili zločin dardanariata.

Popolnoma podoben je bil pravni razvoj na Francoskem. Pričenši s kapitulacijami Karla Velikega se bavi izvanredno veliko število kraljevskih naredb in odločb parlamentov na enak način z omenjenimi pravnimi položaji. Merlin navaja razsodbo parlamenta v Metzu z dne 21. junija 1763, s katero je bil krivim spoznan monopoliziranja trgovec, ne da bi se dogovoril z drugimi, ker je nakupil vse zaloge kemične tvarine, ki se je bila rabila proti živinski epidemiji, ter potem neprimerno dvignil prodajne cene. Navedena razsodba pripominja: »La Cour convoit que cette manoeuvre est, dans ceux qui la pratiquent, l'effet de l'intérêt le plus sordide; vouloir tirer profit du fléau accablant, à la cessation duquel il est du devoir de tous, les hommes de veiller, c'est une bassesse qui dégrade l'hu-

manité, en même temps qu' elle doit soulever toute l' indignation de la Cour.»

Višek tozadevnega zakonodajstva Francije tvorijo, kakor znano, grozni zakoni leta 1793, ki so kaznovali oderuški nakup potrebnih predmetov (accaparement) s smrtno kaznijo. O novejšem franco-skem zakonodajstvu bomo znabiti poročali pozneje.

Materialno popolnoma soglaša tudi pravni razvoj na Angleški in v Nemčiji. V tem oziru je treba le odpreti starejše izdaje Blackstonovih komentarjev in prepričamo se, da so tvorili še koncem 18. stoletja »forestalling«, »regrating«, »engrossing«, »monopoly« kaznive dejanske stane takratnega angleškega kriminalnega prava, ki so bistveno soglašali s prej navedenimi zločini rimskega in nemškega kazenskega prava.

Kanonisti razločujejo predvsem med zakonito ceno (pretium legitimum) in naravno ceno (pretium naturale seu vulgare). Zakonito ceno določa merodajno oblastvo, naravno ceno pa splošno naziranje ljudij. Različni avtorji navajajo za odločilne vzroke te naravne cene dejstva, ki jih še danes smatra narodnogospodarska teorija odločilnimi za tržne cene: koristnost blaga, produkcijski stroški in razmerje med ponudbo in povpraševanjem. Splošno so priznavali, da naravna cena ni neizpremenljiva. V tem oziru so razlikovali tri stopnje: najnižjo ali milostivo ceno (pretium infimum seu pium), pod katero se na pravičen način ni smelo ničesar kupiti; srednjo ali zmerno ceno (pretium medium seu moderatum) in najvišjo ali strogo ceno (pretium summum seu rigorosum), nad katero se ni smelo ničesar prodati. Vse tri navedene stopnje še spadajo pod pravično ceno (pretium justum); še le na to prične krivična cena. Če se je dogovorila taka cena, se proti njej še ni moglo civilnopravnim putem ugovarjati, dokler ni presegala kršitev polovice (laesio ultra dimidium), pač pa je bila predpisana in foro conscientiae, torej pred duhovnikom, vsled dogovora precej krivične cene — odškodnina.

Iz tega lahko razvidimo, kakšno je bilo naziranje kanonistov glede monopolističnih stremljenj, predvsem obrtnikov in trgovcev. Taka stremljenja hočejo navadno doseči nenaravne in krivične cene, in nasprotujejo torej pravičnosti.

VI.

Moderni pravni razvoj v Avstriji.

Danes še nimamo v Avstriji zakona, ki bi bil nalašč naperjen proti kartelom in ki bi ga mogli oficialno označiti za protikartelni zakon. Pač pa je tu zakon, ki se v svojem glavnem smotru tiče popolnoma drugih pravnih razmer, vendar pa ima določbo, v katero kaj rado posega pravosodje, kadar presoja pravno stališče kartelnih pogodb. To je avstrijski koalicijski zakon z dne 7. aprila 1870, drž. zak. št. 43.

Liberalna naziranja 19. stoletja so povzročila, da so večje evropske države popolnoma odpravile do tedaj veljavne koalicijske prepovedi delodajalcev in delojemalcev ali jih pa vsaj omejile. V Angliji so razveljavili koalicijsko prepoved l. 1824. V Franciji so z zakonom z dne 25. marca 1864 odstranili kazenskopravno zasledovanje koalicij, dočim so popolno koalicijsko svobodo zajamčili še le z zakoni z dne 30. junija 1881 in 21. marca 1884. V Prusiji so z zakonom z dne 24. aprila 1854 določili, da koalicije delodajalcev niso prepovedane. Za severnonemško zvezo je zakon z dne 1. oktobra 1869 priznal koalicijsko svobodo. Za Nemčijo je končno § 152 obrtnega reda popolnoma razveljavil vse prepovedi in kazenske določbe glede koalicij, ki so jih bili že ustanovili ali ki jih še le nameravajo ustanoviti. Nato je tudi Avstrija že s prej omenjenim zakonom urenila koalicijsko pravo.

§ 1 zakona o koalicijskem pravu z dne 7. aprila 1870 je razveljavil kazenske določbe §§ 479, 480 in 481 kaz. zakona iz l. 1852. § 2 koalicijskega zakona pa določa, da so brez pravnega učinka natančnejše kvalificirana koalicijska stremjenja delodajalcev proti delojemalcem, ravnotako pa tudi vice versa taka stremjenja delojemalcev proti podjetnikom, končno tudi vsi dogovori v svrhu podpiranja onih, ki vzdrže pri omenjenih dogovorih, in pa dogovori v svrhu oškodovanja onih, ki se nočejo več držati dogovorov.

§ 3 vsebuje par kazenskopravnih določb. Te določbe ne pridejo v poštev le v zgoraj označenih koalicijskih slučajih, marveč so velikega pomena tudi pri kazenskopravnih momentih dejanskega stanu v postopanju proti kartelom, kakor je razvidno iz prvih besed § 4 tega zakona.

Za kartelno pravo pa pride edino in v prvi vrsti v poštev § 4 tega zakona, ki pravi: »Kar določujeta §§ 2 in 3, — vsled katerih nimajo tozadevni dogovori nobenega pravnega učinka — to velja tudi za dogovore obrtnikov v svrhu, da zvišajo ceno kakega blaga občinstvu na škodo.«

Ta § 4 koalicijskega zakona tvori zakonito podlago vsega pravosodja v Avstriji, ki se bori protikartelni politiki. V ta paragraf so interpretirali in še interpretirajo kar najobširnejše tendence, da ga po volji pravosodja in upravne politike polagoma preustroje v drakoničen protikartelen paragraf. Redaktorji koalicijskega zakona so nedvomno pri sestavljanju tega § 4 mislili na maloobrtne razmere, predvsem na izdelovalce potrebščin vsakdanjega življenja. S prepovedjo dogovorov glede cen so gotovo hoteli preprečiti in onemogočiti specialno sleparsko lokalno draginjo. Za velikopotezne zveze tovarniških podjetij, ki naposled tudi nameravajo in izvajajo zvišanje cen, pa ta paragraf nedvomno ni bil namenjen. Zakon je hotel s § 4 varovati male konsumente. Takratno zakonodajstvo pa pač ni nameravalo zgraditi trdnega jeza proti velekapitalistični koncentracijski politiki. Če naj bi § 4 veljal za vse podjetnike, tedaj bi zakonodajalci rekli v § 4: »... za dogovore podjetnikov, navedenih v § 2, odst. 1...« V § 4 je pa izrecno rečeno »obrtniki« v nasprotju s kategorijo delodajalcev v § 2, kjer so izrecno navedeni tudi voditelji tovarn, rudnikov in plavžev.

Dočim je bilo karteliranje do l. 1870 vsled določb §§ 479 in 480 kazenskega zakonika direktno prepovedano in kot prestoppek kaznivo, je koalicijski zakon odstranil to prepoved. Statuiral je le dejstvo, da kartelne pogodbe civilnopravno nimajo nobenega učinka.

Kar se tiče predvsem kazenskopravnih funkcij koalicijskega zakona z ozirom na karte (le) (§ 3 v zvezi s § 4 tega zakona), moramo poudarjati, da nikakor ni moči izvajati iz besedila teh dveh paragrafov kazenskopravnega sankcioniranja civilnopravne neveljavnosti kartelne pogodbe. Kaznivi so snovalci kartela le tedaj, kadar hočejo z nasilnimi sredstvi ustanoviti, razširiti ali izvesti kartelni dogovor in če v to svrhu s strahovanjem in silo poskušajo braniti, ali branijo še ne karteliranim obrtnikom, da bi ti še nadalje samostojno producirali ter ostali izven kartela.

Važnejši je pa civilnopravni pomen § 4 koalicijskega zakona. Ker se navaja v §-u 4 — § 2, se s tem določa, da so dogovori obrtnikov v svrhu, da se zviša cena kakemu blagu občinstvu na škodo, brez pravnega učinka.

Takratni gospodarski položaj je bil pač tak, da so avstrijski zakonodajalci, kakor smo že prej omenili, mislili predvsem na koalicijske pravice delojemalcev. Učinkovit političen in jurističen pomen so tedaj pripisovali pač le delavskim koalicijam. Kaj so pač vedeli v sedemdesetih letih o zvezah delodajalcev in o kartelih?! Stavke so pa bile vsaj teoretično znane. Tedaj faktično ni bilo niti v Avstriji niti drugje gospodarskih kartelov, kakor jih imamo danes. Še le po l. 1880 so se pojavili ti novi gospodarski stvori, ki jih pa tedaj še niso znali prav ceniti in spoštovati.

Friderik Kleinwächter naglaša prvi v svoji knjigi: »Die Kartelle. Innsbruck 1883.« velik pomen teh pojavov. Pohle pravi v svoji knjigi: »Die Kartelle der gewerblichen Unternehmer, Leipzig 1898,« da je Kleinwächter našel kartelet. Od tedaj je v Avstriji in tudi drugih državah izšla zelo bogata literatura o kartelih.

Čudno in značilno pa je, kako kontrastira s to bogato znanstveno literaturo o kartelnem problemu avstrijska judikatura, ki se je le malo pečala s tem vprašanjem. Nikakor pa ni avstrijskim razsodbam odrekati velike prejudicialne moči, ker vse te razsodbe direktno označujejo markantno glavno vprašanje pravnega obstoja ali pravne labilitete kartelov in ne tratijo časa in prostora z razlaganjem malenkostnih postranskih momentov.

Dočim so prej smatrali za »obrtnike« v zmislu koalicijskega zakona le rokodelce in producente vsakdanjih življenjskih potrebščin, kakor peke, mesarje itd., je najvišje sodišče razsodilo dne 20. januarja 1898 št. 242, da pripadajo pod ta zakon tudi tisti producenti, ki tovarniško izdelujejo blago. »Čeprav govori koalicijski zakon v § 4 le o obrtnikih, se morajo tem prištevati tudi tisti obrtniški producenti, ki preko okvira navadnega rokodelskega obrata tovarniško izdelujejo blago. (Primerjaj per analogiam čl. XXIII. uvedb. zakona k civilnopravdnemu redu in čl. XXX. uvedb. zakona k izvršilnemu redu, in tudi označbe obrtnega reda, v katerih obsega pojem »obrt« tudi obrt, ki tovarniško izdeluje.) Ni uvideti, zakaj naj bi zakon varoval občinstvo samo napram rokodelcem, ki morejo spričo svojega majhnega obrata občinstvo razmeroma manj oškodovati, na-

sprotno pa ne napram tovarnarjem, ki morejo mnogo bolj oškodovati konsumente. Za vporabo § 4 koal. zakona pa pri tem ni odločilno, ali je imel kartel faktično učinek, da se je cena blagu za občinstvo zvišala, kajti zakon ne zahteva tega, da označi tak dogovor pravno neveljavnim; pač pa zadošča že možnost, da bi mogla vsled takega kartela postati cena kakemu blagu za občinstvo neugodnejša.«

Po tem natančno označenem naziranju najvišjega sodišča torej ne pride v poštev dejstvo, da se je cena faktično zvišala, ker ni tako zvišanje vedno posledica kartelne pogodbe in more nastati tudi brez vsakega ozira na kartel. Če se hoče uporabiti koalicijski zakon, ni treba dokazati, da se je cena blagu zvišala le vsled karteliranja produkcije.

»Popolnoma napačna je razlaga zakona, da je kartelna zveza samo napram občinstvu brez pravnega učinka, nikakor pa ne med člani podjetniške zveze. Ne sme se prezreti, kako bi mogel zakon doseči svoj smoter, da varuje občinstvo, če bi imel eden izmed članov kartelne zveze pravico, prisiliti drugega člana, da se drži kartela. Tudi utesnitev kartelovih kupcij na omejeni okoliš (argum. navedeni členi XXIII. uvedb. zakona: v »tuzemskem prometu«) in na določen čas seveda ne more izpremeniti neveljavne kartelne zveze v veljavno.«

Načelno važna je tudi razsodba najv. sodišča z dne 6. aprila 1899 št. 3419. Od tega sodišča so direktno zahtevali, naj razveljavi kartelni dogovor, ki ga je sklenilo več tovarnarjev. Zastopnik karteliranih podjetnikov je naglašal, da pri omenjenem dogovoru ni šlo za to, da se oškoduje občinstvo, marveč da se odstrani dobiček posredujočih trgovcev, da se čimbolj zmanjšajo stroški, obenem pa ustvari večji okoliš za razpečavanje. Nameravana organizacija po mnenju zastopnika kartela ni bila naperjena proti širšemu občinstvu, marveč le proti posredujočim trgovcem in posameznim kupovalcem, ki so pa kartelirani material rabili le kot pomožno sredstvo.

Temu nasproti je zavzelo najvišje sodišče sledeče stališče:

»Koalicijski zakon ne nudi oporišča za to, da zadeva le umetno podraženje potrebščin vsakdanjega življenja — kakor tuptam mislijo — vsled tega, ker tangira javne interese.«

Zakon ne govori, kakor razveljavljeni § 479 kaz. zak. (v nasprotju s § 482 kaz. zak.), o potrebščinah vsakdanjega življenja. Za-

došča, da gre za blago, čegar podraženje bi občutilo občinstvo, torej za predmete, ki jih občinstvo rabi, bodisi za pomožno stvarino ali pa za gotove izdelke.

»Razlaga pojma »občinstvo« na navedenem mestu zakona v tem zmislu, kakor da bi morala biti splošnost prebivalstva neposredno prizadeta, je preobširna. Z označbo »občinstvo« se hoče očitvidno le poudariti, da gre za blago, ki služi splošnemu prometu ter zadošča potrebščinam splošnosti, v nasprotju s predmeti, ki jih kupujejo le posamezne osebe, kakor umetnine in podobno. Iz zakona se pa ne da sklepati, da mora biti kupujočemu občinstvu povzročena škoda velika.«

»Namen koalicijskega zakona je le, varovati konsumente katerega blaga pred umetnim podraženjem, ki ga povzroča dogovor producentov. Zakon ne razločuje med brezpogojno potrebnimi potrebščinami in drugim blagom. Smatrati ga moramo torej za zakon, ki obsega vse blago, ki ga rabi prebivalstvo sploh, ne pa samo posamezne osebe neposredno ali pa pri izdelovanju drugega blaga. S tem je prizadeta potrebščina precej velikega ali razširjenega dela prebivalstva, torej občinstva, čeprav ta potrebščina ni neobhodno potrebna za življenje.«

»Podražitev blaga ima pa vedno za posledico, da mora nositi stroške podražitve kupovalec, občinstvo, ki je torej vsled tega oškodovano. Nasprotno se pa ne sme pojem oškodovanja v toliko omejiti, da mora iz tega slediti nevarnost za nakupovanje dotičnega blaga ali pa le občutno pritiskanje kupujočih.«

»Da se vporabi § 4 koalicijskega zakona, se seveda ne sme zahtevati predpogoj, da ima sklenjeni dogovor izrecno namen zvišati ceno občinstvu na škodo, kajti na ta način bi bila uporaba zakona naravnost iluzorična, ker bi potem producenti nikakor ne označevali tega namena v pogodbi, predvsem pa ne v pogodbeni listini, marveč bi skušali ta namen kolikor mogoče prikriti. Nasprotno mora sodnik ne oziraje se na namene, označene v pogodbi, presoditi, ali se more iz medsebojnih obveznosti, ki so jih prevzeli člani zveze, in iz pred sklepom pogodbe se vršecih dogovorov in pogovorov sklepati, da so imeli namen, ceno blagu občinstvu na škodo zvišati.«

Z vso strogostjo se mora vporabljal določba zakona o neveljavnosti kartelnih pogodb v vseh slučajih, v katerih je zvišanje

produkcije napram označenemu začetnemu stanju odvisno od odredbe kartelove centralne pisarne, v katerih centralna pisarna ne sme prodajati pod določeno minimalno ceno in v katerih se končno s konvencionalnimi kaznimi kaznuje vsako prodajanje brez posredovanja centralne pisarne in vsak separaten dogovor glede prodajanja ali določevanja cene, ki ga sklene ena izmed karteliranih tovarn brez vednosti centralne pisarne. Kajti iz takih določb v pogodbi se more sklepati, da nameravajo »onemogočiti vsako znižanje cene od strani enega izmed članov ter izročiti množino produkcije kakor tudi določevanje cen centralni razpečevalnici, torej izločiti vsako konkurenco med člani kartela. Če je število udeležencev pri dogovoru, ki ima namen zvišati cene, večje ali manjše, to ne odloča pri koalicijskem zakonu, kajti že manjše število udeležencev, posebno če, kakor je pri industrijskem kartelu pač večinoma, obvladujejo največji del produkcije v deželi, more vplivati na blagovni trg ter učinkovati s tem, da odstrani konkurenco med posameznimi producenti, na cene konsumentom na škodo.«

Celo dogovori, ki nameravajo izboljšati kakovost blaga ter obenem zvišati ceno, spadajo v gotovih slučajih po mnenju sodišč pod ta zakon. Tako je najvišji sodni dvor z razsodbo z dne 26. septembra 1905 razveljavil razsodbi obeh podrejenih instanc, ki sta priznali ustanovne pogodbe mednarodnega sindikata za žarnice za pravnoveljavne, ter dopustil dokaz, da je sindikat nameraval zvišati ceno. V razlogih pravi sodni dvor, da se sicer niso zvišale cene splošno občinstvu na škodo, če je kartel dal za višjo ceno boljšo kakovost. Ozirati se pa mora tudi na to, ali škoduje zvišanje cene manj premožnemu prebivalstvu, ki čestokrat težko ali sploh ne more plačati zvišane cene. Vseeno je, ali ima dogovor izrecno namen, zvišati ceno. Zadošča, če se more iz okolščin izvajati namen, zvišati ceno blagu občinstvu na škodo. Ravnotako ne pride v poštev dejanski učinek. Že samo možnost, neugodno za občinstvo učinkovati na cene, zadošča, da izgubi dogovor pravno veljavo.

Kartelne pogodbe, ki so se sklenile v inozemstvu, se morajo po razsodbi najvišjega sodnega dvora presojati po avstrijskem pravu.

Vrhovno sodišče v Avstriji dozdej še ni aprobiralo nobene kartelne pogodbe, o kateri je moralo razsojati.

Vendar je pa še zdaj dvomljivo, ali veljajo te določbe za vse vrste kartelov in ali niso gotove vrste izvzete.

Če vpoštevamo utemeljevanje avstrijskega zakonskega načrta proti kartelom iz l. 1897., tedaj ne spadajo pod omenjeni zakon oni karteli, ki

- 1.) ne nameravajo zvišati cen, marveč le ohraniti obstoječe cene blagu, n. pr. spričo padajoče konjunktуре;

- 2.) vsebujejo znižanje nakupnih cen surovinam, polfabrikatom in pod., bodisi da se direktno dogovore glede cen ali pa porazdele okoliše, od koder dobivajo surovine (nakupovalni karteli);

- 3.) nameravajo le ugodnejšo uredbo drugih produkcijskih pogojev (n. pr. stroškov za transportno zavarovanje itd.).

Toda tudi to vprašanje je v literaturi in pravosodju deloma še sporno. Sploh obstoji v Avstriji tendenca, spraviti vse kartelne pogodbe pod koalicijski zakon.

Da se vsemu temu izognejo, so začeli karteli ustanavljati posebna razsodišča, ki naj odločujejo o sporih, nastajajočih iz kartelnih pogodb. Toda s tem ne dosežejo več svojega cilja, odkar je stopil v veljavo sedanji avstrijski civilnopravdni red. Paragraf 595, št. 5, tega zakona določa, da je izrek razsodišča neveljaven, če nasprotuje prisilnim pravnim predpisom, nadalje določa št.7 istega paragrafa, da je tak izrek razsodišča neveljaven v slučaju, če je to ali ono stranko obsodilo k zakonito nedopustnemu ali prepovedanemu činu.

Razentega določa čl. XXIII., št. 1 uvedb. zakona k avstrijskemu civilnopravdnemu redu:

»Pogodba glede razsodišča je zlasti neveljavna, če jo je pritožnik sklenil z ozirom na dogovor članov podjetniške zveze (kartela), da se za njegovo obrtno produkcijo potrebno blago; orodje in druga pomožna sredstva prodajajo v tozemskem prometu le pod tem pogojem, če se kupovalec glede sporov, nastalih iz kupčije, podvrže borznemu razsodišču; pravici, opirati se na to neveljavnost, se ni moči veljavno odpovedati pred pričetkom razprave pred razsodiščem.«

Ravnotako določa čl. XXX. uvedb. zakona k avstrijskemu izvršilnemu redu:

»Na podlagi izreka razsodišča dovoljena eksekucija se mora nadalje na zahtevo zavezanca ustaviti, če je obvezanec sklenil po-

godbo glede razsodišča z ozirom na dogovor članov podjetniške zveze (kartela), da se ... (kakor zgoraj).«

Proti submisijskim kartelom je naperjena sledeča določba dekreta dvorne pisarne z dne 27. avgusta 1838:

»Neveljavne so pogodbe, s katerimi obljubi kdo, da ne bo prišel kot sponudnik na javno dražbo, prirejeno od katerekoli oblasti, ali da bo dražil le do gotove cene ali le po določeni meri ali pa sploh ne.«

Ker so kartelne pogodbe neveljavne, tedaj sledi iz tega, da ima udeleženec tudi pravico, nazaj zahtevati naročene kavcije; pač pa se ne morejo nazaj zahtevati plačila, ki so se že vplačala v svrhu, da se zadosti taki pogodbi (§ 1432 obč. drž. zak.).

Poudariti moramo, da vse določbe uveljavljajo le civilnopravno neveljavnost nezakonitih pogodb, ne omenjajo pa kazenskopravne sankcije prepovedi. Kaznuje se le poskus, izsiliti s sredstvi ustrahovanja ali nasilstva sklep ali izvršitev kartelnih dogovorov. Tako postopanje se smatra za prestopok ter se kaznuje z zaporom od osmih dni do 3 mesecev.

Društva s kartelnimi smotri je moči na podlagi § 6 društvenega zakona z dne 15. novembra 1867 razpustiti. Na podlagi te določbe se morejo prepovedati društva, ki so po svojem smotru ali ustanovi protizakonita ali protipravna ali državi nevarna.

Vlada more prepovedati ustanovitev akcijskih družb s kartelnimi smotri (prodajne sindikate in pod.) eventuelno na podlagi § 14 ces. patenta z dne 26. novembra 1852 ter utemeljiti to s tem, da taka akcijska družba ne ustreza javnim interesom. Vendar pa dozdej še niso uporabili te določbe, marveč so opetovano dovolili, da so se ustanovile kartelne akcijske družbe.

Kot rezumé naših raziskovanj o pravnih učinkih koalicijskega zakona moremo torej konstatirati, da je najvišje sodišče uporabljalo § 4 omenjenega zakona proti kartelom na najstrožji način, kakor to zahteva besedilo zakona. Kot pravno neveljavne je torej označila judikatura vse kartelne dogovore, ki naj bi učinkovali na gospodarsko življenje, izvzemši morda čiste nakupovalne in kondicijske karte. Nasprotuje ali vsaj teoretično more nasprotovati tudi vsem jurističnim konstrukcijam, ki imajo namen, indirektno pridobiti kartelnim dogovorom, oziroma njihovim funkcijam pravno veljavo, in sicer na podlagi pozitivnih zak. predpisov koalicijskega

zakona, obeh navedenih členov uvedb. zakona in pa z analogno vporabo navedene določbe drž. zakonika (§ 1432).

Toda navzlic tej strogosti pravosodja še vedno obstojajo v Avstriji karteli in se mogočno razvijajo. In ravno iz tega dejstva sledi čudna dvojna funkcija in dvojno presojanje koalicijskega zakona. Ta zakon naj varuje občinstvo pred karteli. Pri tem pa ne more faktično onemogočiti kartelov. Kartele hoče sploh uničiti, vendar pa ne more odstraniti škodljivih izrodov kartelov. Privrženci kartelov zahtevajo, naj se odstrani zakon, ker preprečuje pravni obstoj kartelov ter omogočuje kršenje kartelnih pogodb. Nasprotniki kartelov pa zahtevajo, naj se zakoniti predpisi kolikor mogoče poostre, ker je dosedanji zakon faktično premalo občuten za karte.

Razumni narodnogospodarski politiki so že pred časom prišli do prepričanja, da to strogo pravno presojanje kartelov ni prava metoda, da se karte odvrne od njihovih principov in koalicijskih stremljenj. Nasprotno. Karte se s tem postopanjem sodišč prisili, da še bolj energično kot doslej, toda skrivoma zasledujejo svoje smotre. In tako se bodo karteli v boju za svojo pravno ekzistenco polagoma približali fuzijam, kakor jih imamo v Ameriki (trusti). Jasno pa je, da razvoj organizacije iz kartela v trust ne koristi niti konkurentom niti konsumentom. Fuzijsko podjetje je samo en edin praven subjekt. In državna avtoriteta se more v njegovo poslovanje vmešavati le na podlagi formalnih kontrolnih pravic, ki jih ji nudijo akcijski regulativ al pa trgovski zakonik. Fuzija ni več koalicija, pa tudi ne kartel. In proti takim koncentracijskim oblikam bi v Avstriji ne pomagal noben koalicijski zakon, pa tudi nobena ekstenzivna interpretacija.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Fidejkomisarna substitucija se da ustvariti tudi s pogodbo in ne le v oporoki. Tudi taka fidejkomisarna substitucija brani, da bi fiducijar glede substituciji podvrženega zemljišča samolastno razpolagal preko v § 613 o. d. z. določenega okvira.

Kot lastnik parcele št. 78/2 kat. obč. P. toži A na priznanje, da je kos te parcele, ki meri v naravi približno 62 m² in je vreden 300 K, njegova last. Tožba je naperjena proti toženki B, za katero je vknjižena na zemljišču vl. št. 71 iste kat. obč. s parcelo št. 79 lastninska pravica z zaznamovano fidejkomisarno substitucijo v prid njenemu mladoletnemu, sedaj 15 let staremu sinu. Toženka si je lastila sporni kos kot lastnica imenovane parcele št. 79. V glavnem se opira tožba na izvensodno poravnavo od 11. oktobra 1914, katero sta sklenili stranki glede sporne meje med navedenima parcelama, zlasti pa na končni stavek te poravnave: »Stranki sta edini v tem, da je sporni svet last A-a.

Toženka je poleg drugih ugovorov, ki končno niso bili mero-davni, navajala tudi to, da ni bila upravičena skleniti poravnave, ker ni bila neomejena lastnica sveta; potem da poravnava tudi ni veljavna, ker nedoletni sin, za katerega je zaznamovana v zemljiški knjigi fidejkomisarna substitucija, ni bil zastopan pri poravnavi in ker poravnava ni bila odobrena po varstvenem sodišču. Ona torej ni pasivno legitimirana, nego bi bilo tožiti njenega mladoletnega sina.

Okrajno sodišče (Ljubljana znak C II 293/15) je za-vrnilo tožbeni zahtevek in se oprlo zlasti tudi na navedene ugo-vore. Po vsebini poravnave, na katero se tožnik posebno sklicuje, bi bila toženka razpolagala samostojno s snovjo in stvarino spornega kosa. Tega pa ni smela. Z ozirom na zaznamovano fidejkomisarno substitucijo ni smela zemljišča samolastno obremeniti, še manj pa otujiti; zavezana je marveč, izročiti svoj čas vso zapuščinsko stvarino nedotaknjeno in neprikrajšano fidejkomisarnemu namestniku. Že po zakonu neveljavna poravnava bi vrhtega utegnila postati veljavna le s privoljenjem sinovega sovaruha in z odobrenjem varstvenega sodišča.

Prizivno sodišče (Bc III 8/16) je ugodilo prizivu in tožbenemu zahtevku. Glede navedenih ugovorov pravi to sodišče, da je ugovor manjkajoče pasivne legitimacije zavreči že zaradi tega, ker toženkin sin sploh ni posegel v tožnikovo lastnino. Potrditi pa je vprašanje, ali je mogla toženka leta 1914. pravnoobvezno določiti mejo med svojo in nasprotnikovo parcelo kljub fidejkomisarni substituciji, zaznamovani pri njenem zemljišču, kajti šlo je takrat za to, da se odpravi dolgotrajni mejni spor, torej za upravno dejanje, ki veže vsekakor toženko. Sicer pa ne gre prezreti, da tukaj ne more biti govora o pravi fidejkomisarni substituciji. Bistvo take substitucije je, da pride vsa dedščina ali posamezni njeni kosi po sebi na fiducijarja kot dediča ali kot volilojemnika, kadar nastopi fidejkomisarni slučaj. Tukaj pa je bil dedič zemljišča ml. toženkin sin po očetu, ki je umrl brez oporoke, in toženka je prevzela zapuščino p o d o g o v o r u, torej ne vsled dedne pravice, in zaeno se je bila zavezala, da izroči prevzeto zemljišče svoj čas navedenemu sinu. Ne gre torej za fidejkomisarno substitucijo v pravem pomenu, ampak le za pogodbeno omejitev lastnine, kakor je na Kranjskem sploh običajno. Pogoje izročitve bo treba svoj čas posebej določiti med njo in sinom. Ni moči torej dvomiti, da je bila toženka upravičena, pri poravnavi rešiti mejni spor, ker ni šlo za otujitev imovinskega kosa, temveč le za upravni čin. Sploh pa sodba ne more učinkovati zoper ml. sina, ki ni stranka v pravdi, dočim ostane toženka vezana na svojo izjavo, oddano v poravnavi o zamejičenju, tudi za ta slučaj, da bi fidejkomisarna substitucija kedaj odpadla. Toženka je mogla pri poravnavi obvezno določiti mejo in je odgovorna, če je pozneje segala v tožnikovo lastnino.

Vrhovno sodišče je obnovilo prvo sodbo z odločbo od 9. maja 1916 opr. št. Rv VI 71/16, v kateri so navedeni glede merodavnih ugovorov ti-le r a z l o g i:

Toženka izpodbija sodbo druge stopnje iz revizijskega razloga napačne pravne presoje § 503 št. 4 c. pr. r., v nastopnih ozirih:

1.) Pravopomotna je domneva sodbe, da je šlo pri poravnavi od 11. oktobra 1914 toženki le za upravo zemljišča, ko vendar ista sodba ugotavlja, da pravedna stvar ne zadeva pravzaprav čiste določitve meje, temveč se tiče lastnine natančno določenega zemljiškega kosa.

2.) Tudi je napak izrečeno v nasprotju z besedilom zemljiško-knjižnega stanja, da tukaj ne gre za fidejkomisarno substitucijo, temveč le za pogodbeno omejeno lastnino, in enako napačna je nadaljna domneva, da so te sodbe brez učinka nasproti ml. toženkinemu sinu, ker ni stranka.

V navedenih ozirih je revizija utemeljena. V tej pravdi gre za lastnino zemljiškega kosa, ki se da natančno določiti temeljem mape po legi, velikosti in površinski meri in ki je nesporno vreden kot stavišče 300 K. Kar se je torej odredilo glede tega kosa v poravnavi od 11. oktobra 1914, presega očitvidno okvir upravnega dejanja kakor n. pr. zakup, prememba obdelovanja i. t. d., ravno tako, kakor morda podelitev trajne in nespremenljive stvarne pravice, n. pr. služnosti. Iz tega sledi, da bi bila toženka upravičena tako ukreniti kakor v poravnavi le, ako bi bila ob času sklenjene poravnave neomejena in popolna lastnica zemljišča vl. št. 71 kat. obč. P., h kateremu spada tudi parcela št. 79, zmanjšana vsled poravnave po novi zemljiško-knjižni mapi za okolo 62 m². Taka popolna lastnica pa toženka ni, ker je bila zaeno z vknjižbo lastninske pravice zaznamovana fidejkomisarna substitucija za njega ml. sina in je ta vpis pravomočen.

Po pravici je torej prvo sodišče izreklo, da ima toženka v zmislu § 613 o. d. z. le omejeno lastninsko pravico s pravicami in dolžnostmi uživalca in da torej ni bila upravičena skleniti poravnave sama za se in brez dovoljenja zastopnika ml. sina ter varstvene oblasti. Brez pomena je pri tem lastno toženkino prepričanje o vsebini in obsegu lastninske pravice tako pri sklepanju pogodbe kakor pri razpravah, ki so se vršile pred to pravdo, brez pomena tudi, ali je svoje prepričanje izustila ali ne, — ker gre za pravice varovanja, ki je pod posebno zaščito zakona (§ 21 o. d. z.), in ker je bila in je razvidna njena omejena lastninska pravica iz javne zemljiške knjige.

Glede tega odločilnega vprašanja pa je izrečeno v razlogih prizivne sodbe mnenje na eni strani, da ne gre glasom zapuščinskih spisov po nedoletnikovem očetu za pravo, v oporoki odrejeno fidejkomisarno substitucijo, ampak za pogodbeno dogovorjeno omejitev lastninske pravice toženke kot prevzemnice zapuščine, na drugi strani pa mnenje, da sodba ni obvezna za ml. toženkinega sina in da ostane toženka vezana v vsakem slučaju na izjavo, oddano pri sklenjeni poravnavi, vsaj za svojo osebo in tudi takrat, ako bi

morda odpadla kedaj substitucija. Ali pri tem so prezrte te-le važne točke. Pogodbeno ustvariti fidejkomisarno substitucijo, tega ne prepoveduje državljansko pravo, pa tudi ne zapuščinski patent in ni izrečeno, da bi bilo to nedopustno, torej nično pravno opravilo. O priliki zapuščinske razprave po nedoletnikovem očetu z dedinsko pogodbo in s prisojilom ustvarjeno fidejkomisarno substitucijo je smatrati torej za polnoveljavno tembolj, ker je pravomočno vpisana v zemljiški knjigi in jej vsled tega gre tudi stvarni učinek v zmislu § 613 o. d. z. Z druge strani pa skušata tako poravnava od 11. oktobra 1914, ter tudi ta tožba doseči ne le priznanje s strani toženke ali le začasno uredbo lastninske pravice, ki ne bi posegla v pravice nedoletnikove, temveč dokončno, za vselej in proti vsakomur veljavno rešitev lastninskega vprašanja. Zato pa ni dopustno, izogniti se na omenjeni način vprašanja, ali je sodba obvezna in veljavna tudi za ml. toženkinoga sina.

Tožnik skuša končno v odgovoru na revizijo dovesti ad absurdum pomen zimljiškoknjižno poočitene fidejkomisarne substitucije, trdeč, da bi bila s priznanjem substitucije rešitev lastninskega vprašanja sploh nemogoča. Temu nasproti je pripomniti, da je bila veljavna poravnava o lastnini pri tem stvarnem in pravnem položaju možna le z dovoljenjem zakonitega nedoletnikovega zastopnika in njegove varstvene oblasti, katerega dovoljenja pa tukaj ni bilo.

Poravnava od 11. oktobra 1914 torej ni mogla ustvariti tožnikove lastninske pravice in toženkina revizija je upravičena.

Dr. Fr. M.

b) O določanju odškodnine in spravnine za državo proti izdajalcem (ces. nar. 9. junija 1915 drž. zak. št. 156, § 1293 o. d. z.).

C. kr. finančna prokuratura za Kranjsko je tožila v imenu države zapuščino P-a, ki je bil radi veleizdaje ustreljen, na plačilo cdškodnine v znesku 100.000 K, po zmislu ces. naredbe z dne 9. julija 1915 drž. zak. št. 156.

Deželno sodišče v Ljubljani in tudi prizivno sodišče v Gradcu je pripoznalo državi le 10.000 K spravnine,¹⁾ sicer pa zavrnilo tožbeno zahtevo.

¹⁾ Sprava = Sühne, spravnina = Sühne (Betrag). Slovenski prevod Drž. zakonika rabi za Sühne globo, kar pa nam pomeni Geldstrafe, Geldbusse. Za Sühne imamo v slovarjih spravo, Sühnopfer = spravni dar.

Vrhovno sodišče ni ugodilo reviziji finančne prokurature z odločbo od 3. oktobra 1916 Rv 121/16 iz razlogov:

Revizija se opira na napačno pravno presojo in zato je preiskati izpodbijano sodbo le v teh mejah in oziraje se na dejanske ugotovitve spodnjih instanc, ki se ne izpodbijajo. S temi ugotovitvami se ne strinjajo trditve revizije, »da je vobče znana več milijonov znašajoča škoda, ki jo provzročuje državi iredenta z zločinskimi dejanji,« in »da je vojna uprava, uvažuj^o skrbno vse okoliščnosti s strokovnjaki, določila svoto 100.000 K«. Zato se na te trditve ne more jemati ozir in zato tudi niso osnovani zaključki, češ, da škoda, ker je vobče znana, ne potrebuje nobenega dokaza in da sodišče ne sme samovoljno izpremeniti navedene svote.

Prvo sodišče je ugotovilo, da ni državi vsled zločinskega dejanja P-ovega nastala nikaka škoda, niti neposredno, niti posredno, osobito niso bili s tem povzročeni stroški kake varnostne odredbe, ker se je posrečilo, pismo z dne 18. maja 1915 pravočasno zaseči, tako, da njegove vsebine ni izvedel sovražnik. Te ugotovitve ni izpremenilo prizivno sodišče, niti je ne izpodbija revizija. Nadalje je ugotovljeno, da se pozitivni znesek škode sploh ni navedel in da se tudi trdilo ni, da bi se bile radi kazenskega dejanja varnostne odredbe države poostriale ali razširile in s tem povzročili novi stroški.

Pri tem položaju ni prav nobene dejanske podlage za domnevo, da je država sploh imela škodo na premoženju (§ 1293 o. d. z., § 1 odst. 2 ces. naredbe od 9. julija 1915 drž. zak. št. 156). Revizijsko sodišče torej ni niti v stanu razpravljati o primernosti zahtevanega zneska (§ 273 c. pr. r.), in tudi ni nikake potrebe odgovoriti na vprašanje, ali je prištevati stroške državnih varnostnih odredb k pojmu neposredno ali posredno povzročene škode in ali mora storilec jamčiti nerazdelno za ves uspeh tudi tedaj, kadar ni govora o neposrednem skupnem delovanju različnih storilcev.

Če torej prizivno sodišče vzdržuje prvosodno zavrnitev zahtevka, oprtega na naslov nastale škode, v tem ne tiči napačna pravna presoja, kakor jo skuša razložiti revizija pod a). Prav tako pa tudi ne v tem, ko se potrjuje spravnina v znesku 10.000 K. Ne more se pritrditi nazoru, da je ta znesek prepičel v primeri z zavržnostjo dejanja in z njegovo moralno ter idealno kvarnostjo.

Revizija zavzema stališče, da služi po § 1 navedene ces. naredbe vse zaseženo premoženje najprvo zadostitvi državnega odškodninskega zahtevka. Če bi tudi bilo to stališče pravilno, vendar nima odločilnega pomena za odmero spravnine. Navedeni predpis pravi, da je državi prisoditi spravnino za kršenje pravice in sicer primerno odškodnino po prostem preudarku sodišča, ki ga vodi uvaževanje vseh okoliščin. Med takšne okoliščine bode glede na to, da hoče ces. naredba še posebej pomnožiti strahujočo silo kazenskih zakonov in da zaradi tega določa odškodnino, presegajočo dejanski povzročeno škodo, kakor spravnino za kršenje prava, — spadala gotovo: velikost tega kršenja, stopinja in način verolomstva napram lastni državi, velikost nevarnosti in moralna škoda, ki jo je krivec povzročil državi. Toda treba bo tudi jemati v poštev premoženje in pomisliti, da je dohodek tega premoženja oddajati ali prepuščati (§ 9 odst. 2 in 3, § 10 ces. naredbe) osebam, ki imajo proti obdolžencu zakonito pravico do preživljanja, če žive v tuzemstvu, če so potrebne in brez krivde. Spisi kažejo, da znaša zapuščina P-a 17.537 K 95 v premoženja in 26.274 K 35 h dolga, da je torej primanjkljaja 8736 K 40 h. Da takšno imovinsko stanje, če se tudi popolnoma uvažujejo poprej naglašane okoliščine, ne daje povoda za zvišanje spravnine 10.000 K, je jasno brez nadaljnjega utemeljevanja, če se pomisli, da je P. zapustil vdovo in štiri otroke. Revizija torej tudi v tej točki ni mogla imeti uspeha.

Enako se glasi odločba c. kr. vrhovnega sodišča od 3. oktobra 1916 Rv VI 130, na slično tožbo erarja proti R-u, ki je bil radi veleizdaje obsojen v mnogoletno ječo. Drugače se glasita le 2. in zadnji odstavek navedenih razlogov in sicer:

Prvo sodišče je ugotovilo, da ni državi vsled zločinskega dejanja toženčevega nastala nikaka škoda, niti neposredno, niti posredno, osobito niso bili s tem povzročeni stroški kake varnostne odredbe, ker ni prišlo do naprave Marconi-postaje, niti postaje z globi. Te ugotovitve ni izpremenilo prizivno sodišče, niti je ne izpodbija revizija. Nadalje je ugotovljeno, da se pozitivni znesek škode sploh ni navedel in da se tudi trdilo ni, da bi se bile radi kazenskega dejanja varnostne odredbe države poostrele in s tem povzročili novi stroški.

Spisi kažejo, da znaša čisto premoženje 9301 K. Toženec mora tudi skrbeti za svojo ženo. Da takšno premoženje, če se tudi povsem uvažujejo poprej naglašane okoliščnosti, ne daje povoda za zvišanje spravnine 10 000 K, ki itak vzame celo premoženje, je jasno brez nadaljnega utemeljevanja.

M.

c) Tudi službojemnik višje vrste ima pravico do službenega spričevala, a ne tudi do spričevala o uporabi v službi. Zakonita vsebina službenega spričevala. Če se zahteva spričevalo preko te vsebine, je vendar ugoditi s spričevalom v zakonitem obsegu, drugače nastane odgovornost za škodo. (§ 7, 1293—1295 o. d. z.; § 405 c. pr. r.)

Gozdni uradnik C. je tožil knezoškofa J., da naj mu: 1.) izda službeno in uporabno spričevalo, ter 2.) da naj mu plača odškodnino, ker mu spričevala ni izdal.

Prva in druga instanca sta tožbo zavrnili kot neutemeljeno.

Vrhovno sodišče je z odločbo od 19. septembra 1916 Rv VI 112/16 spremenilo sodbo prizivnega sodišča glede zahtevka 1.) tako, da je toženec dolžan tožniku v 14 dneh pod eksekucijo izdati službeno spričevalo z vsebino, da je tožnik bil od dne 1. aprila 1901 do 7. oktobra 1907 v službi pri tožencu kot graščinski in gozdni upravnik škofijske graščine gornjegrajske z naslovom gozdnega mojstra. Glede zahtevka 2.) je vrhovno sodišče razveljavilo sodbo prizivnega sodišča in odkazalo pravno zadevo prvenmu sodišču za vnovično razpravo in odločbo.

Razlogi.

Revizija najprvo po pravici graja nazor, da toženec ne bi bil zavezan po občnem državljskem zakonu, izdati službeno spričevalo tožniku. Res sicer ni v določbah o mezdni pogodbi v 26. poglavju II. dela o. d. z. ustanovljena za delodajalca dolžnost izdati spričevalo. Toda zaradi tega, ker tukaj ni ničesar določenega, ni še mogoče zanikati takšne zaveze. Marveč se da pomanjkljivost zakona odstraniti potom § 7 o. d. z., t. j. s pomočjo razlage in primerjajoče uporabe zakona ali prava. Že iz bistva službene pogodbe in izkustva vsakdanjega življenja, da v sedanjih razmerah ne more dobiti nove službe, kdor ne izkaže, kje, kako dolgo in v kakšni lastnosti je

služboval, izhaja nujno, da je tako spričevalo potrebno in da mora obstojati pravica do tega.

Ko se je sporno službeno razmerje nehalo, so že veljali posebni zakoni, kakor obrtni red in poselski red, ki nalagajo službodajalcem dolžnost, izdati službojemnikom, ko izstopijo, spričevala določne vsebine. Bilo bi pa proti vsaki pravni zavesti, če bi se z uradnikom, ki ima posebno strokovno izobrazbo in je nameščen v poljedelskem in gozdarskem obratu za službo boljše vrste, ravnilo, kadar ima enako pravico in je potreben istih pravnih varstev, slabše, kakor s katerimkoli obrtnim pomožnim delavcem ali poslom. To uvaževanje napotuje, kakor je napotilo že tudi prvo sodišče, do nazora, da je pač podana zaveza izdati spričevalo. Tudi je toženec sam pripoznal svojo iz pogodbe od 16. decembra 1908 izvirajočo zavezo, izdati tožniku službeno spričevalo že pred začetkom pravde, četudi ne izrečno, vendar pa molče (§ 863 o. d. z.) v pismih od 18. septembra 1912 in 20. februarja 1913, in pa s tem, da je tožencu na njegovo željo izdal spričevali od 20. februarja 1913 in 8. januarja 1914. Gre torej le še za vprašanje, ali je bila vsebina teh spričeval po zmislu zakonovih določb in ali je zahteva tožnikova šla preko teh določb.

Iz službene pogodbe in iz svrhe službenega spričevala izhaja, da se mora spričevalo izraziti lahko umljivo o vrsti in dobi službovanja ter o posebnih poslovnih ali poklicnih znakih tega službovanja, da pa se mu ni tudi izražati o obnašanju in vporabi v službi. Nadalje iz obojnega sledi, da v spričevalo ne spadajo zapisi in pripombe, ki utegnejo službojemniku otežkočiti pridobitev nove službe. Če se primerja vsebina navedenih spričeval s temi zakoniti zahtevami, se razvidi, da brez dvojbe pojasnjujejo dobo službovanja, obseg in vsebino posla, mesto, delovanje in poklic službojemnika. Zato tudi ni bilo treba potrdila o službenih opravilih, ki jih tožbeni zahtevek posebej označuje. Tožnik je bil tem manj upravičen zahtevati spričevalo v tem obsegu, ker je v pismu od 8. februarja 1914, s katerim je vrnil tožencu spričevalo od 8. februarja 1914, zahteval zgolj, da se izloči stavek »različne nesreče so dale povod k izstopu iz službe«, sicer pa je nadaljnje besedilo prepustil tožencu. Zategadelj in ker tožniku po povedanem ne pristojata pravica do vporabnega spričevala, tudi ni mogel zahtevati potrdila, »da je svoje službene dolžnosti opravljal zvesto in pošteno kolikor je najbolje vedel in znal,« kajti kar ni, da bi službodajalec po zakonu moral potrditi, k temu ga tudi

ni moči prisiliti. Na drugi strani pa tudi ni, da bi moral tožnik sprejeti gori označeno pripombo v spričevalu in tudi ne pripombe v spričevalu od 20. marca 1913, »...in je vsled različnih okoliščin izstopil iz službe,« kajti obadva dostavka, kakor dobro pripominja prizivno sodišče, utegneta zaradi dvoumnosti vzbujati pomisleke o službenem obnašanju tožnika in o vzrokih izstopa iz službe ter tako ovirati ali vsaj otežkočiti pridobitev nove službe.

Če pa ima tožnik pravico do spričevala, glasečega se v zmislu naznačenih načel, tedaj se mu ni moglo odreči, in če je tožnik zahteval več, bila je naloga toženčeva, ugoditi prošnji vsaj v tistem obsegu, ki ustreza zakonu, toda izpustiti pa odstavek, ki je proti zakonu in za čegar odstranitev je tožnik zlasti v svojem pismu od 8. februarja 1914 bil zastoj prosil. Tožbenemu zahtevku je bilo torej ugoditi, kolikor se z njim zahteva službeno spričevalo z zakonito vsebino, to po pravnem načelu, da naj sodnik v okviru večjega prisodi manj (arg. iz § 405 c. pr. r.). Kolikor pa zahteva gre preko tega okvira, je bila po pravici zavrnjena.

Revizija se nadalje pritožuje iz razloga napačne pravne presoje in pomankljivega postopanja, da se ni ugodilo prizivu radi odškodninskega zahtevka, ki se je zavrnil, češ, ker je toženec po pravici odrekal tožniku zahtevano vporabno spričevalo in ker je tožnik škodo, ki mu je baje nastala do tožbenega dne, povzročil sam, zahtevaoč nekaj protizakonitega. Pritožba je upravičena.

Gotovo je, da toženec doslej ni izdal tožniku službenega spričevala z zakonito vsebino. Če prizivno sodišče misli, da bi bil toženec smel po pravici tožniku odrekati zahtevano vporabno spričevalo, je temu nazoru pač toliko pritrditi, kolikor, kakor že rečeno, toženec ni bil zavezan izdati drugačno, kakor zakonu ustrezajoče spričevalo (§ 1413 o. d. z.). Ni pa se smelo prezreti, da bi bil toženec mogel in moral storiti toliko, kolikor je tožnik zakonitega zahteval, in da ni smel manj zato odrekati, ker nasprotniku ni več pristojalo. Gotovo je, da prošnja tožnikova v pismu od 8. februarja 1914 radi spričevala ne vsebuje nič neumestnega, a toženec je tudi to prošnjo odklonil. Toženčevo obnašanje se ne da spraviti v sklad z zakonom, toženec je za to odgovoren in mora zategadelj tudi trpeti posledice (§§ 1293—1295 arg. iz § 1298 o. d. z.). Če se pravo pravilno vporabi, tedaj je po povedanem treba rešiti tudi vprašanje radi škode in ker se to ni zgodilo, ima pač prizivno postopanje tak nedostatek, ki ovira

nadrobni pretres in temeljito presojo sporne stvari, vsled česar se mora dotični del prizivnosodne odločbe razveljaviti. Ker pa je očitvidno treba razprave pred prvim sodiščem, da stvar dozori za sodbo, je bilo tudi sodbo prvega sodišča v označenem obsegu razveljaviti in stvar na isto sodišče odkazati v vnovično razpravo in rešitev (§§ 503 št. 2 in 510 c. pr. r.) in bode pri tem po § 52 c. pr. r. tudi soditi o stroških vseh treh instanc.

M.

d) Za vprašanje o očitnosti napake ni merodajno dejstvo, da pogodnika poznata vzrok napake, ampak le to, ali se napaka pojavlja na način, da jo more opaziti vsakdor z navadnimi sposobnostmi (§ 928 o. d. z.).

Ž. je tožil S-a na priznanje, da je kupna pogodba, ki sta jo sklenila na sejmu v Metliki dne 13. junija 1916 glede para juncev, neveljavna; na povračilo kupnine v ostanku 2350 K in raznih stroškov vsled te kupčije.

Okr. sodišče v Metliki je s sodbo od 17. julija 1916 C 39/16-5, ugodilo tožbenemu zahtevku, izključivši le nekatere stroške.

Razlogi.

Odločilno je za razsojo to, da se je pri raztelesenju junca pokazal kamen v mehuru, ki je zapiral scalno cev. Po živinozdravnikovem spričevalu je pretil juncu od tega kamna neizogiben pogin, ker bi moral počiti mehur, ko ni mogla voda odhajati. Kamen se je pa pričel že tvoriti pred dvema ali tremi meseci.

Vsled te okvare v organizmu je postal junec neraben, za delo nezmožen in tudi ni mogel niti več žreti. Rečena okvara opravičuje, da se uveljavi določba §§ 922 in 932 o. d. z., kajti toženec jamči kot prodajalec, da je prodano blago rabno za svrhe, v katere je bilo nabavljeno, to je, da je sposobno za poljedelski posel tožnikov.

Toženčev ugovor, da je kupil tožnik vedoma bolnega junca in opozorjen, da se zapira juncu voda, ne more razbremeniti toženca po zmislu § 928 o. d. z. Po pričah je pač izkazano, da je kupil tožnik vedoma sumljivega junca, pri katerem se je javilo zapiranje vode, in ne taji tega niti tožnik, vendar je bil po izpovedbah prič tožnik

zmotnega nazora, da gre le za oparljivost, to je za lahko odpravljivo bolezen.

Ni sicer dokaza, da bi bil toženec tožnika v ta zmotni nazor spravil, a tudi ni dokaza, da je znal toženec za pravo bolezen prodanega junca. Vsekakor budi ves po pričah obrazložen položaj domnevo in celo prepričanje, da je bilo obema strankama neznano, kaj da je vzrok zapiranju vode. Toženec se je bal najhujšega, sklenil je zato, da proda junca mesarju, da se izogne vsaki nepriliki, tožnik pa je bil mnenja, da je vzrok odpravljiv. Te svoje zmote je tožnik pač sam kriv, toženec se pa ni potrudil in se niti ni mogel potruditi, da bi poučil tožnika o zmoti, ko zatrjuje sam, da mu je bil vzrok bolezní neznan.

Ker je tako na obeh straneh vladala nevednost o pravem vzroku zapiranja vode, je oceniti dogovarjanja o priliki kupnih pogajanj le kot pomenke ne pa kot obvezno odpoved pravice jamstva. V to opravičuje določilo § 937 o. d. z., ki pravi, da je splošno, nejasno odpovedavanje ugovorov brez učinka; iz tega sledi nasprotje, da je le jasno, izrecno odpovedanje določenih ugovorov obvezno. Tožnik se je odpovedal v tem primeru le pravici, zahtevati odgovornost za posledice oparljivosti; ni pa bil junec sploh oparljiv, marveč obtežen s kamnom v mehurju; tega pa tožnik ni vedel, niti ni mogel znati, zato se tudi ni mogel pravici do ugovarjanja te hibe odpovedati.

Bilo je za to tožbeni zahtevi ugoditi, ker temelji na predpisih § 932 o. d. z., kupna pogodba se razveljavi in pripoznajo nadaljnji zahtevki...

Prizivu toženčevemu okrožno sodišče v Novem mestu s sodbo od 26. septembra 1916 Bc I 32/16-4 ni ugodilo.

Razlogi.

Prvi sodnik je na podlagi danega dokaznega gradiva pravilno ugotovil, da pri sklepu pogodbe niti tožnik niti toženec nista znala za pravi vzrok zapiranja vode pri prepirnem juncu. Ugotovljeno je torej, da na dan kupčije niti kupec, niti prodajalec nista vedela, da ima ta junec kamen, torej napako, ki privede do gotovega pogina junca. Ta napaka je po tej ugotovitvi taka, da se nikakor ne more imenovati očitna v zmislu § 928 o. d. z. Tožnik je sicer pri sklepu

kupčije junca natanko opazoval in videl, da se juncu zapira voda, ni pa takrat bilo nepobitnih znakov, da ima junec kamen v mehurju, in je imel tožnik tem manj povoda to domnevati, ko je toženec, kar sam priznava, tožniku zatrjeval, da do 9. junija 1916 ni opazil pri juncu drobnega scanja.

V tej pravdi torej ni bilo uporabiti § 928 obč. drž. zak., ker ni bilo take očitne napake, da bi odpadlo jamstvo na strani toženca. Ako pa ni bilo take napake, tedaj nastopi jamstvo po § 922. o. d. z., ker je toženec proti plačilu prepustil tožniku stvar, ki ni bila zanj rabna.

Sicer se je baje izjavil toženec tožniku, da je voljan vsak hip odstopiti od pogodbe in da noče imeti zaradi te kupčije nikakih sitnosti ter da proda junca brez odgovornosti tako kakor mesarju, in je baje tožnik nato ponovno zatrjeval tožencu, da ne odstopi od pogodbe, toda taka izjava tožnikova, tudi če bi bila dokazana, nikakor ne more razveljaviti sklenjene pogodbe.

Te besede so presplošne in nimajo tiste določnosti in resnosti, katero zahteva zakon po §§ 861, 869 obč. drž. zak. za veljavnost pogodbe. Če se je takrat tožnik izrekel, da ostane navzlic temu, kar je toženec zatrjeval, še pri pogodbi, se s tem še nikakor ni izjavil, da se odreče pravici razdirati pogodbo tudi tedaj, če se pokaže, da trpi junec na smrtonosni bolezni kamna v mehurju, o kateri pogodnika za časa pogodbe niti vedla nista. Splošna odpoved ugovorov proti veljavnosti pogodbe je po § 937 obč. drž. zak. brez učinka.

Prizivu torej ni bilo ugoditi.

Vrhovno sodišče je s sodbo od 14. novembra 1916 Rv 146 ugodilo toženčevi reviziji ter zavrnilo tožbeni zahtevek.

Razlogi.

Revizija uveljavlja revizijske razloge po §§ 503 št. 1, odnosno 477 št. 9 in 503 št. 3 in 4 civ. pr. r.

Oba prva razloga nista izvedena v zmislu zakona. To, da izpodbijana sodba ne ugotavlja onih po tožencu zatrjevanih dejstev, iz katerih on izvaja izgubo tožnikovega jamstvenega zahtevka, še nikakor ne povzroča ničnosti v zmislu pozvane zakonove določbe; ničnost je marveč dana le takrat, kadar je oblika sodbe tako pomanjkljiva, da je ni moči zanesljivo pretehtati. Takega nedostatka

pa ni, ker se da iz sodbe nedvomno posneti, na katerih dejstvih je zgrajena in kateri zakon se je uporabljal.

Nazor prizivnega sodišča, pozivajoč se na povsem primerne razloge prve sodbe, namreč, da se je tožnik odrekel samo pravici do toženčevega jamstva za oparljivost (odpravljlivo zapiranje vode), je pravnega značaja in bi se mogel s stališča protislovja s spisi, kakor ga vsebuje § 503 št. 3 civ. pr. r., izpodbijati le tedaj, ako bi se pozival na dejstvene predpogoje, ki nasprotujejo vsebini spisov, a tega nedostatka ni.

Utemeljen pa je očitek pomotne pravne presoje. Kakor ugotovljeno, je toženec tožnika pri sklepanju kupčije izrečno opozoril na dejstvo, da je prodani junec bolan na zapiranju vode; tožnik je takrat junca opazoval natanko in se o zunanjih pojavih te bolezni sam prepričal. Da je pa tak, ob navadni pazljivosti vsakomur opazljiv in v tem slučaju po tožniku opažen telesni nedostatek — očiteno, se pač utemeljeno ne da prerekati. Po izrecnem predpisu § 928 o. d. z. niso torej, ker se sploh ni zagotavljalo, da je prodani junec prost vseh napak, dani predpogoji za jamstvo. O kaki zmoti prevzemnika (tožnika), ki od nje zavisi jamstvena dolžnost in sploh pravica do razveljavljenja pogodbe in do odškodnine, ne more biti z ozirom na pozvana dejstva govora, zmote tožnik tudi sploh ni zatrjeval. Tožnik mora zategadelj posledice za vedoma kupljeno pomanjkljivo stvar trpeti sam in to tem bolj, ker se mora iz tega dejstva tudi sklepati, da se je tihoma odrekel jamstvu (§ 929 o. d. z.). Mnenje prizivnega sodišča, da se napaka zato ne more smatrati v zmislu § 928 o. d. z., očitna, ker pogodnikoma ni bil znan vzrok napake, ki je povzročila pogin junca, namreč tvorba mehurnih kamnov, ne more držati. Ne gre za vzrok, ampak za to, ali se napaka pojavlja na tak način, da jo more vsak z navadnimi sposobnostmi obdarjen človek opaziti kot napako.

Ker torej po teh izvajanjih jamstveni zahtevek ne obstoja, je bilo ugoditi reviziji in brez nadaljnega vpoštevanja njenih pravnih razmotrivanj zavrniti tožbeni zahtevek.

Dr. Fr. M.

e) Pojem dedne pogodbe. Določba o prevzemu gospodarstva ne more biti predmet dedne pogodbe. (§§ 662, 1249, 1253 obč. drž. z.)

Izvensporni sodnik je vzel za podlago pri zapuščinski razpravi ženitno in dedinsko pogodbo, sklenjeno med zapustnikom in njegovo ženo. Zlasti se je oprl na tretji odstavek te pogodbe, ki določa, da ima vdova pravico, prevzeti gospodarstvo. Rekuržno sodišče je ta sklep razveljavilo in vrhovno sodišče z odločbo 1. avgusta 1916 opr. št. R VI 86/16 ni ugodilo revizijskemu rekuru vdove.

Razlogi.

Prvi sodnik je smatral, da tvori omenjeni tretji odstavek del dedinske pogodbe, sklenjene svoj čas med zakoncema. Domneval je torej, da je ta odstavek bil obvezen za zapustnika in da ga ni mogel preklicati s svojimi poznejšnimi zapustili, ter da morajo tudi dediči priznavati to pogodbeno pravico vdove. Ta nazor, ki se zлага s pravnim stališčem vdove, pa je formalno in materialno zgrešen. V prvem pogledu zgrešen zato, ker je dedinska pogodba, napisana v prvem odstavku, veljavna le za slučaj, ako kateri zakoncev zamre brez potomcev, ki bi imeli dedinsko pravico. Isti pridržek obsega tudi vzajemna oporoka v drugem odstavku glede v zmislu § 1253 o. d. z. pridržane četrti. Tretji odstavek nima tega pridržka in zato že formalno ni dopustno izreči, da je ta odstavek nepogojno veljaven del le pogojno sklenjene dedinske pogodbe.

Materialno pa je nazor napačen, ker je predmet dedne pogodbe glasom jasnih določb §§ 602 in 1249 obč. drž. z. le cela zapuščina ali njen glede na celoto določeni del in ker mora zadevna dedna obljuba sprejeta biti. Zakona pa ne priznava za predmet dedne pogodbe volil in drugih odredb, kakor prevzemne pravice, ki juristično ni nič drugega kakor volilo predkupne pravice za slučaj smrti. Take odredbe so pa tudi s praktičnega stališča nedopustne že zaradi tega, ker bi bila iluzorna oprostitev čiste četrti zapuščine, kakor to določa zakon v § 1253 obč. drž. z.

Po pravici je torej rekuržno sodišče v zmislu §§ 27 in 125 zap. patenta izreklo, da se gorenji odstavek 3 dedne pogodbe ne dotika dednih in prevzemnih pravic mladoletnih otrok in da mora vdova dokazati pravnim potom obstoj svojih zadržanih pogodbenih

pravic nasproti otrokom, ki zanikujejo te pravice, tembolj ker je v pravdi pretresti sporna pravna vprašanja in ker je pravdo začetni tudi takrat, kadar je odločba odvisna od okolnosti, ki jih more pojasniti le formalno dokazovanje.

B. B.

i) K »podsodnosti kraja izpolnitve« v zmislu člena 3 št. 5 naredbe avstr. pravosod. ministrstva od 26. oktobra 1914 št. 229 drž. zak. o uredbi pravne pomoči za izvršbe med Avstrijo in Ogrsko.

A, poslovodja v Avstriji se nahajajočega gostilniškega podjetja, se je glasom naročilnega lista od 27. januarja 1910 firmi B v Budimpešti, izdajateljici knjige za tuje, zavezal, da plača za letno enkratno inseriranje njegovega trgovskega naslova vsakega polleta 24 K in za letno vpošiljanje 1 izvoda adresne knjige ceno, ki je iz nje razvidna. Omenjeni naročilni list ima dostavek: »V slučaju, da poluletna odpoved izostane, se mora smatrati naročilo za naslednje letnike tako dolgo prolongovano, dokler se v izpogojenih rokih ne vpošlje odpoved v rekomandovanem pismu«, — potem pa tudi klavzulo:

»Plačilo imam izvršiti na Vašem (t. j. ogrske firme) vsakokratnem bivališču kot kraju izpolnitve.«

Ogrska firma je pri okrajnem sodišču v Budimpešti dosegla kontumačno sodbo od 28. decembra 1915, s katero je bil A obsojen, da mora plačati v dobi od 27. januarja 1910 do 1. novembra 1915 zapadle insercijske obroke in kupnine za v tej dobi sukcesivno vposlane adresne knjige v skupnem znesku 412 K 33 h s 5% obrestmi od 1. novembra 1915 dalje. Firmi B se je tudi s sklepom kralj. okrajnega sodišča v Budimpešti od 29. marca 1916 dovolila eksekucija na vse premičnine obsojenega A. Nato je vsled zaprosila kralj. okrajnega sodišča v Budimpešti dovolilo avstrijsko sodišče s sklepom z dne 28. aprila 1916 dotično eksekucijo in tudi dalo opraviti rubež na premičnine avstrijskega gostilniškega poslovodje A-ja.

V upor, ki ga je dne 4. maja 1916 vložil zavezanec A proti temu izvršilnemu dovolilu — v zmislu člena 14 št. 1 naredbe o izvršilni pravni pomoči med Avstrijo in Ogrsko — je izvajal, da se iz navedene klavzule v naročilnem listu še ne da posneti dogovorjena podsodnost kraja izpolnitve v zmislu člena 3 št. 5 cit. naredbe, ker

se v tej klavzuli kraj izpolnitve ne navaja imenoma in vsled tega ni potrebne določnosti kraja izpolnitve in potemtakem tudi ne kraja, kjer se naj vloži tožba. Zato ta klavzula ne more služiti eni izmed pogodbenih strank v to, da ž njo po poteku let in poljubno določi kraj izpolnitve in s tem eventualno celo tudi državo, kjer bi ona baš želela naperiti tožbo zoper pogodbenega nasprotnika. Ker more torej glede na pomanjkanje druge podsodnosti le še priti v poštev v Avstriji se nahajajoča splošna podsodnost zavezanca, tedaj na Ogrskem izdana sodba — po izvajanjih v uporabi — ni mogla veljati kot izvršilni naslov za avstrijsko izvršilno pravno pomoč.

O k r a j n o s o d i š č e v Šmarju pri J. je s sodbo Nc II 21/16/5 (čl. 16 cit. naredbe in § 83 izvrš. reda) uporabi avstrijskega gostilniškega poslovodje zavrnilo z razlogom, ker zahteva člen 3 št. 5 cit. pogodbe med Avstrijo in Ogrsko, da izhaja iz listine kraj izpolnitve, in ker zaradi tega zadostuje, da se je le moglo sodišče, ki naj bi bilo pristojno, iz listine individualno določiti in se je to v tem slučaju doseglo, ker je bilo bivališče ogrske firme nesporno Budimpešta.

Zoper to sodbo vloženi priziv A-ov pri o k r o ž n e m s o d i š č u v C e l j u (Bc I 58/16-1) ni imel uspeha in sicer iz razlogov prve sodbe, katerim se je še dodalo, da tudi že zaradi tega ni potrebno, da se kraj izpolnitve v listini imenoma navede, ker take označbe s krajevnim imenom niti ni treba pri podsodnosti, kateri sta se stranki podvrgli po dogovoru (čl. 3 št. 13 cit. pogodbe med Avstrijo in Ogrsko), da se bi šlo v poslednjem slučaju glasom besedila cit. pogodbe za dogovor pristojnosti »določenega« sodišča. Tudi je bilo prizivatelju tako ob času sklepa pogodbe kakor tudi ob času tožbe znano, da je Budimpešta bivališče nasprotne firme, vsled česar se je mogel na podlagi listine (naročilnega lista) obenem z bivališčem tudi določiti kraj izpolnitve.

K tema sodboma se pripominja, da uporabljata člen 3 št. 5 avstrijske in ogrske pogodbe o izvršilni pravni pomoči po onem svobodnem načinu, po katerem so si bili ob času sklepanja cit. pogodbe želeli uporabo avstrijski delegati. Ti so takrat (kakor je pojasnil sekcijski šef dr. Hugo pl. Schauer ob priliki predavanja z dne 9. maja 1914 v društvu potujočih trgovcev na Dunaju) zastopali mnenje, da zadostuje za splošni pravoveljavni dogovor kraja izpolnitve, če je po listini dokazan — le prvotni dogovor o kraju podsodnosti, ki pa je

po zatrjeni volji strank tudi sestavni del — poznejšnjih kupčij, dočim so ogrski zastopniki vztrajali na tem, da je treba za vsako poznejšnje naročilo posebnega izkaza o dogovoru glede kraja izpolnitve. Z ozirom na to nesoglasje med avstrijskimi in ogrskimi zastopniki se je prepustila rešitev tega vprašanja sodni praksi.

V le-tem slučaju je uvedla — ogrska firma zoper avstrijskega nasprotnika izvršbo za terjatev, ki se sestavlja iz delnih terjatev za v obdobju od 27. januarja 1910 do 1. novembra 1915 zapadle insercijske pristojbine in za tekom te dobe $5\frac{3}{4}$ leta učinjene dobave adresnih knjig, ter se je ogrska firma, da utemelji podsodnost kraja izpolnitve za vse te delne terjatve uspešno sklicevala edinole na naročilni list od 27. januarja 1910. Tudi iz tega slučaja se lahko posname, da avstrijsko stališče svobodnejšega tolmačenja člena 3 št. 5 cit. pogodbe med Avstrijo in Ogrsko ni samo v korist avstrijske temveč tudi ogrske trgovine ter je po večini le odvisno od oprezne štilizacije pogodbenega dogovora strank glede prolongacije njegove veljavne dobe v slučaju nepravočasne odpovedi, če se želi, da naj velja podsodnost kraja izpolnitve še tudi za poznejšnje dobave, ozir. poznejšnja naročila.

I. Sernec.

B. Kazensko pravo.

a) Kadar je radi istega kaznivega dejanja upravičenih k zasebni obtožbi več oseb in je tožil le eden upravičencev, učinkuje obtožencu v korist le vsaka v stvari izdana odločba tudi glede oseb, ki niso tožile.

Kasacijsko sodišče je z odločbo od 29. februarja 1916 opr. št. Kr I 64/16 spoznalo za pravo na ničnostno pritožbo generalne prokurature v varstvo zakona zoper sklep okrožnega prizivnega sodišča v K. od 13. decembra 1915 opr. št. Bl 1231/15, s katerim je bila razveljavljena sodba okrajnega sodišča v X. od 26. novembra 1915 opr. št. U 498/15, in vrnena stvar v ponovno razpravo in razsojo, in zoper sodbo c. kr. okr. sodišča v X od 7. januarja 1916 opr. št. U 498/15, s katero je bil obtoženec B. krivim spoznan prestopka po § 491 kaz. zak. in obsojen z uporabo §§ 266- 261 k. z. za 50 K globe, za slučaj neizterljivosti za 5 dni v zapor in po § 389 kaz. pr. r. v povračilo stroškov kaz. postopanja;

Ničnostni pritožbi se ne ugodi.

Razlogi.

Dne 16. novembra 1915 je tožil župnik A strokovnega učitelja B radi prestopka zoper varnost časti (U 489/15), ker je ta dne 10. novembra 1915 v pogovoru s T. na glavnem trgu v X rekel z ozirom na to, da kaplan neki večer ni mogel v župnišče vzlic zvonjenju: »Župnik zato ni odprl, ker se mu je z njegovo Ančko najbrže dobro godilo.« Pri razpravi dne 19. novembra 1915 je prosil obtoženec odpušcanja za slučaj, da se je v istini tako izrazil, in se je zavezal plačati globo 50 K. Zasebni obtožitelj je nato umaknil obtožbo, B pa je bil oproščen v zmislu § 259 št. 3 kaz. pr. r. s sodbo od 19. novembra 1915 U 489/15, ki je postala pravomočna.

Dne 23. novembra 1915 pa je vložila župnikova oskrbnica Ana C. obtožbo zoper učitelja B radi istih besed. Pri razpravi dne 26. novembra 1915 je ugotovil sodnik, da gre za iste besede, radi katerih je bil B že pravomočno oproščen. Zasebna obtožiteljica C je izpovedala, da je ona prva izvedela za besede, da je o tem obvestila župnika in da je vedela za župnikovo obtožbo in za zadevno glavno razpravo. Sodnik je utemeljil svojo novo oprostitev bistveno s tem, da je obtožiteljica vedela tako za prvo obtožbo kakor za Jan razprave in da bi bila morala najpozneje do sodbe naperiti tudi ona obtožbo. Obsodba obtoženca bi se ne skladala z načelom »ne bis in idem«, katero poudarja kazenski pravdni red opetovano in izrecno. Obtožiteljica se je prizvala proti tej oprostitvi radi ničnosti in krivde na okrožno sodišče v K., ki je razveljavilo sodbo kot nično in vrnilo stvar okrajnemu sodišču, da vnovič razpravlja in odloči. Svoj sklep je okrožno sodišče utemeljilo s tem, da je obtoženo dejanje kršilo pravico glede dveh različnih oseb. Pravica zasledovanja torej ni ugasnila za sedanjó zasebno obtožiteljico, tem manj, ker je končala prva kazenska stvar le vsled umaknjenege predloga.

Vsled tega se je vršila pred okrajnim sodiščem v X nova razprava, pri kateri je bil B s sodbo od 7. januarja 1916 U 498/15 krivim spoznan prestopka po § 491 kaz. zak. in obsojen za 50 K globe, ev. za 5 dni v zapor in v povračilo stroškov. Nato sta se prizvali obe stranki. Zadevno postopanje še teče pri okrožnem sodišču v K.

Generalna prokuratura pa je mnenja, da kršita sklep okrožnega sodišča in nanj oprta sodba okrajnega sodišča od 7. januarja 1916 opr. št. U 498/15 zakon v §§ 356, 363 in 352 kaz. pr. r. Zato je pred-

lagala, da se razveljavita zadevni sklep prizivnega sodišča in nani oprta sodba prve stopnje in obtoženec B takoj oprosti v zmislu § 259 št. 3 kaz. pr. r.

Generalna prokuratura utemeljuje svoj predlog predvsem s plenarno odločbo kasacijskega sodišča od 25. maja 1900 št. 6833 zb. 2483 in od 29. septembra 1903 št. 13.508 zb. 2882, v katerih je ugotovljeno pravno načelo, — dasi z različno obrazložbo — da učinkuje obtoženci v korist po načelu »ne bis in idem«, kadar je žaljenih več oseb po eni izjavi, vsaka v stvari izdana odločba tudi glede upravičencev, ki niso tožili.¹⁾ Generalna prokuratura je utemeljevala svoj predlog v obeh slučajih enako in se je kasacijsko sodišče v razlogih poznejšnje odločbe zb. 2882 v bistvu pridružilo utemeljitvi generalne prokurature. Navedena plenarna odločba izreka nazor, da je pač kršenih več pravic, kadar je žaljenih več oseb z eno edino izjavo, da pa to ne premeni enotnosti dejanja. Obe zasebni obtožbi se nanašati na isto dejstvo; poznejši obtožbi, razveljavljeni po izrečeni prvi sodbi, je nasprotovala exceptio rei judicatae, kar bi moral sodnik upoštevati kot absolutni pravdni zadržek. Drugemu zasebnemu obtožitelju je bilo na voljo dano, pristopiti kazenskemu postopanju v položaju, v katerem se je nahajalo; če je to opustil, ga zadenejo posledice. Njegova pravica za obtožbo je ugasnila in vnovična obtožba radi istega dejanja je bila izključena. V 20. poglavju kaz. pravnega reda so navedeni pogoji, pod katerimi je moči vnovič začeti končno rešeno kazensko stvar. Ker takih pogojev v tem slučaju ni, je smatrati, da krši obnovitev v prejšnjem kazenskem postopanju porabljene obtožbe prepoved »ne bis in idem«; ta prepoved je veljavna tudi takrat, kadar je več oseb upravičenih za zasebno obtožbo. Vsaka v stvari izdana odločba učinkuje v korist obtoženca tudi glede za obtožbo upravičenih oseb, ki niso tožile, ker bi bil ob drugačnem stališču zakona obtoženec izpostavljen nagajivemu zasledovanju.

¹⁾ Pripomba: V Manzovi zbirki odločb kasacijskega sodišča pri odločbi št. 2882 nadpisana vsebina pravnega načela ni natančna in moti, ko pravi: „Temeljem obtožbe izdana sodba obrabi obtožbo tudi glede tistih oseb, ki niso tožile“. Enako napačno navedena je ta plenarna odločba v pripombi 9 pri § 530 Manzove izdaje kaz. zakona (22. izdaja), Pravno pravilo te plenarne odločbe se glasi, kakor sledi nedvomno iz njene utemeljitve, tako: „Vsaka v stvari obtoženci v korist izdana odločba učinkuje tudi glede upravičencev, ki niso tožili“, in je pri tem poudariti odstavek: „vsaka v stvari izdana odločba“.

Kasacijski dvor vztraja na pravnem nazoru, izrečenem v navedeni plenarni odločbi. Toda slučaj, ki ga je sedaj odločiti, se bistveno razlikuje od obeh slučajev, ki sta podlaga navedenima plenarnima odločbama. Ne glede na okolnost, da je bil v obeh kazenskih slučajih poznejšnji zasebni obtožitelj pri razpravi o prvi zasebni obtožbi navzoč kot priča in bi torej moral v zmislu § 57 odst. 2 kaz. pr. r. izrecno si pridržati zasledovanje obtoženca, je bil obtoženec v obeh slučajih obsojen na prvo zasebno obtožbo, medtem ko je drugi zasebni obtožitelj po obsodbi pač v zakonitem roku naperil zasebno obtožbo, vsled katere je bil isti obtoženec drugič obsojen.

V obeh slučajih je bila torej izdana s sodbo, izrečeno na prvo zasebno obtožbo, »odločba v stvari sami«. Ne tako tukaj, ko je zasebni obtožitelj svoj predlog umaknil, nakar je bil obtoženec oproščen po § 259 št. 2 kaz. pr. r.

Oprostitev te vrste je zgolj formalen akt, v katerem ni odločbe v stvari t. j. ni sodniškega izreka glede vprašanja o krivdi. Če žali razžaljiva izjava čast več oseb, je to seveda le eno kaznivo dejanje, katerega pa utegne zasledovati več število oseb; vsaka zadevnih oseb ima samostojno tožbeno pravico; kadar se je ne poprime eden zasebnih obtožiteljev, to ne škodi tožbeni pravici ostalih. To mora dosledno tudi veljati, kadar je eden zasebnih obtožiteljev predlagal kaznovanje, pa je umaknil predlog in sicer vseeno, v kateri dobi postopanja se je to zgodilo. Isto velja, če je bila zasebna obtožba enega obtožitelja zavrtna iz drugih formalnih razlogov, ki se tičejo njegove osebe n. pr. radi zamujenega neprestopnega roka ali vsled odpuščanja (§ 530 kaz. z.). V vseh takih slučajih ni bilo odločbe v stvari sami.

Ne da se tajiti, da se naslanjata navedeni plenarni odločbi zb. 2483 in 2882 z izrečenim pravnim nazorom, ki ni izrecno uravnan v avstrijskem pravu, na nemško pravdo pravo, kakor se tudi sklicujejo nagibi v predlogu generalne prokurature k plenarni odločbi zb. 2483 izrecno na zadevne določbe nemškega kazenskega pravnega reda. Ta določa v tem oziru v § 415: Kadar je radi istega kaznivega dejanja upravičenih k zasebni obtožbi več oseb, je druga od druge neodvisna pri izvrševanju te pravice. Kadar pa je eden upravičenih tožil, imajo ostali le pristop k že uvedenemu postopanju in sicer v položaju, v katerem je postopanje v dobi, ko so prijavili svoj

pristop. Vsaka v stvari sami izdana odločba učinkuje obdolžencu v korist tudi nasproti takim upravičencem, ki niso naperili zasebne obtožbe.

Za nemški kazenskopravni red ni nobenega dvoma ne v teoriji ne v praksi, da je besede »odločba v stvari sami« razlagati v pomenu, tukaj zastopanem. Glej Glaser, Handbuch. II., str. 422, Glaser v Grünhut Zeitschrift, zv. XII., str. 331, Ullman, Kaz. pr. red str. 543, Löwe, Kaz. pr. red str. 859, Rechtssprechung des Reichsgerichtes III., str. 77, 479 itd. Isto velja tudi za literaturo, kolikor se peča z avstrijskim kaz. pr. redom. Glej Finger, Kaz. pravo II. zv., II. izdaja, str. 214, Mayer, Komentar, I. zv., str. 181, Mitterbacher - Neumayer, Komentar, st. 152, dr. D. E. v Gerichtshalle 1901, str. 37 in dr.

Pretežna večina je mnenja, da velja v § 415 nemškega kaz. pr. r. izrečeno pravno načelo tudi za avstrijsko pravo in da je razlagati besede »odločba v stvari sami« v gori navedenem zmislu.

Avstrijski načrt kaz. zakona ureja zadevno vprašanje izrecno in tudi v tem zmislu. **R-n.**

b) V zmislu čl. V. zakona od 17. decembra 1862 št. 8 drž. zak. iz leta 1863 niso javna oblastva:

1. Vojni žitnoprmetni zavodi, ustanovljeni s ces. naredbo od 21. februarja 1915 št. 41 drž. zak.:

2. splošni pokojninski zavodi za uslužbence ali deželni zastopi teh zavodov, ustanovljeni temeljem zakona od 16. decembra 1916 št. 1 drž. zak. iz leta 1907.

Kasacijsko sodišče je izreklo na ničnostne pritožbe generalne prokurature v varstvo zakona proti zadevnim sodbam okrajnih in prizivnih sodišč, da navedeni zavodi niso javna oblastva v zmislu čl. V. zakona od 17. decembra 1862 št. 3 drž. zak. iz leta 1863.

V dotičnih, nastopno označenih odločbah so o stvari navedeni ti-le razlogi:

Ad 1. Odločba od 19. septembra 1916 opr. št. Kr I 343/16.

Vojni žitnoprometni zavod je bil ustanovljen temeljem § 28 ces. nar. od 21. februarja 1915 št. 41 drž. zak. Ta določba pravi, da je žitnoprometni zavod določen v svrhu trgovske izvedbe pri porazdelitvi razpoložnih zalog na posamezne kraje in sicer pod državnim nadzorstvom in vplivom, in da se ustroj in naloge tega zavoda določijo z naredbo. V § 1 naredbe skupnega ministrstva od 27. februarja 1915 št. 47 drž. zak. je povedano, da naj ima s februarско naredbo ustvarjeni zavod firmo »vojni žitnoprometni zavod«, čegar sedež je na Dunaju. Zavod ima značaj juristične osebe, vpisati ga je kot trgovca pri c. kr. trgovskem sodišču na Dunaju. V § 2 je povedano, da mora zavod poslovati po trgovskih načelih, dohodki naj krijejo izdatke. Morebitno izgubo krije država. V § 3 pa se izreka, da bode ugotovil statut ustroj in naloge zavoda, statut, ki ga razglasi notranji minister sporazumno z udeleženiimi ministristvi.

V statutu, razglašenem dne 27. februarja, so našteje naloge zavoda; izrečeno je, da je zavod pod državnim nadzorstvom, napisane so določbe o predsedništvu, upravni komisiji in ravnateljstvu, odrejeno je, kako je izvesti označbo firme in določa se finančno poslovanje, položitev računov in poročanje. Končno je pridejan zavodu strokovni svet. Navedeni cesarski naredbi in statut razodevajo torej, da gre za gospodarsko podjetje, določeno za trgovsko izvedbo pri razdelitvi razpoložnih zalog žita in mlevskih izdelkov. Ne zadoštuje pa, da bi se temu podjetju (zavodu) priznala oblastvena lastnost, to, da je pod državnim nadzorstvom, da imenuje in odpokliče notranji minister predsednika in podpredsednika (§ 3 statuta), da mu gredo za državo važni gospodarski posli. Javna oblastva so, kakor je izrekel kasacijski dvor z odločbo zb. št. 4273, le taki organi države, dežel, okrajev in občin, ki so trajno vrejeni z odločilno in ukazujočo močjo na zunaj, da izpolnjujejo državne posle glede uprave in pravosodja v stvarno in krajevno določenem področju. Tega pa ni pri vojnem žitnoprometnem zavodu, ki je bil vpisan v trgovski register pod firmo »vojni žitnoprometni zavod.« Tudi statut zavoda sam si ne prisvoja te lastnosti. V § 1 statuta je izrecno povedano, da mora zavod skrbeti za razpošiljanje moke ali žita, določenega za razdelitev v posamezne kraje, in za odplatno oddajo — po ukazih državnih oblastev. Tukaj se dela torej razloček med zavodom na eni in državnimi oblastvi na drugi strani. Zavod je zgol zakonito priznana združba.

Ad 2. Odločba od 19. septembra 1916 opr. štev. Kr I 344/16.

Nižji stopnji nista pravilno rešili pravnega vprašanja, ali je občni pokojninski zavod za uslužbence in deželni zastop tega zavoda prištevati javnim oblastim. Bistvo javnih oblastev je obrazloženo že v zgoraj navedeni odločbi kasacijskega dvora zb. št. 4273. Seveda gre tukaj v prvi vrsti za razžaljenje pokojninskega zaklada tkaninskega obrta in ne občnega pokojninskega zavoda samega ali njegovega deželnega zastopa. Toda pripomniti je, da pride v poštev pokojninski zavod le kot nadomestni zavod za dolžnostno zavarovanje v zmislu § 64 zakona o pokojninskem zavarovanju.

Kasacijski dvor je v navedeni odločbi tudi že izrekel, da ni pogojev za oblastveno lastnost pri pokojninskem zakladu, ustanovljenem po § 39 zakona od 16. decembra 1906 št. 1 drž. zak. iz l. 1907 v svrhu izvedbe v tem zakonu določenega pokojninskega zavarovanja nameščencev, ki so v zasebnih službah. Radi javnih koristi pač, katerim naj služijo ti zavodi, si je država pridržala (§ 78 nav. zak.) njih nadzorovanje in določen vpliv na njih poslovanje ter tudi imenovanje predsednika (§ 45). Sicer pa se vrši uprava in poslovanje po občnem zboru in po organih, prosto izvoljenih od občnega zbora (§ 47), in po uradnikih, ki so podvrženi disciplinarni oblasti (§ 49) načelstva po zmislu statuta (§ 42). Pokojninski zavod je zasebno-pravna združba po izvoru, smotru in organizaciji. Isto velja seveda tudi o deželnih zastopih tega zavoda. Razžaljenja takega deželnega zastopa so se torej po krivici sodila po določbah čl. V. zakona od 17. marca 1862 št. 8 drž. zak. iz leta 1863. Tako razžaljenje se sme sodno preganjati le z zasebno obtožbo ...

T. B.

c) Po § 32 št. 2 ces. naredbe od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. (sedaj § 32 št. 2 ces. naredbe od 11. junija 1916 št. 176 drž. zak.)¹⁾ ni kazniv pridelovalec, če prodaja žitne zaloge, ki so mu izrecno prepuščene v lastno porabo in ki jih je privarčeval.

Kasacijsko sodišče je izreklo na ničnostno pritožbo generalne prokurature v varstvo zakona z odločbo od 25. julija 1916

¹⁾ Posameznim, v odločbi navedenim paragrafom ces. nar. od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. odgovarjajo po številkah enaki paragrafi nove ces. naredbe od 11. junija 1916 št. 176 d. z. Določbe §§ 6 in 16 naredbe poljedel. ministrstva od 21. julija 1915 št. 203 drž. zak. soglašajo z določbami §§ 10 in ozir. 19 nove naredbe poljedelskega ministrstva od 15. julija 1916 št. 220 d. z.

opr. št. Kr II 209/15, da krši zakon sodba prizivnega sodišča, kolikor je spoznalo obtoženko A krivo prestopka po § 32 št. 2 ces. nar. od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak.; sodba se razveljavlja v tem delu in naroča se okrož. sodišču, da odstopi spise političnemu okrajnemu oblastvu v morebitno poslovanje.

Razlogi.

Okrajno sodišče M. je oprostilo v zmislu § 259 št. 3 k. pr. r. obtoženko A od obtožbe prestopkov po §§ 32 in 33 ces. nar. od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. in § 461 (197) kaz. zak.

Prizivu javnega obtožitelja glede vseh točk je ugodilo prizivno sodišče le toliko, da je spoznalo obtoženko A krivo zgol prestopka po § 32 št. 2 navedene ces. naredbe, storjenega s tem, da je v stran spravila zaplenjene zaloge mlevnega blaga.

Glasom ugotovitve prvega sodnika je prosila trgovka B svojo sestro A meseca septembra 1915, da naj ji pošlje nekaj moke in ječmenove kaše. Sestra ji je poslala potem oktobra 1915 okoli 20 kg pšenične moke in še nekaj drugih stvari. Železniški obrat je ukinil to 125 kg težko pošiljatev, označeno na tovornem listu s »hruške in češplje«, ker so iz zadevne pletenice padala zrna ječmenove kaše in ker ni bilo prevoznega dovoljenja. Okrajno glavarstvo je pozneje dovolilo izročitev pošiljatve trgovki B. Glasom obtoženkininega zagovora, potrjenega po dokazovanju, je bilo poslano mlevno blago od one množine, katero je bila prepustila občina obtoženki v lastno porabo pri gospodinjstvu v zmislu § 3 navedene ces. naredbe. Z ozirom na to je izrekel prvi sodnik oprostilno sodbo glede prestopka po § 32 št. 2 ces. naredbe od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak.

Prizivno sodišče je zadevni krivdorek tako-le utemeljilo: S ces. naredbo od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. so zaplenjene državi v korist vse zaloge tozemskega žita od letine 1915 in vse zaloge starega žita, kolikor jih je bilo še 15. avgusta 1915. Po § 7 te ces. naredbe nehalo posledice zaplembe z dopustno porabo ali prodajo, s posilnim odvzetjem ali končno, če zaloge zapadejo. Po § 3 smejo pridelovalci določno množino zaplenjenega žita porabiti za preživljenje domačih v gospodinjstvu, za gospodarstvo, hraniti potrebno množino za seme in pokrmiti za mlev nesposobno žito v omejeni meri. Kar se tiče porabe zalog pridelovalcev za preživljenje,

velja poraba izrecno le za domačine skupnega gospodinjstva, torej ni dovoljeno, da se v stran spravijo ali neupravičeno prodado zaloge, ki so določene za preživljenje članov gospodinjstva. Ni po zakonu mnenje prvega sodnika, da spada moka in ječmenova kaša, poslana od obtoženke sestri, k mlevnemu blagu, ki je bilo prepuščeno obtoženki v porabo, in da torej ni govoriti o dejanskem stanu prestopka po § 32 št. 2 te ces. naredbe, zlasti ne, ker je torej obtoženka s temi zalogami lahko prosto razpolagala. Oboženka je marveč del teh zalog v stran spravila in zakrivila navedeni prestoppek, ko je poslala svoji sestri nekaj moke in ječmenove kaše od mlevnega blaga, prepuščenega ji za preživljenje rodbinskih udov.

Ta krivdorek ne ustreza zakonu. Res je sicer smatrati podaritev za otujitev, napačno označeno pošiljatev za premišljeno prikrivanje, da se torej s tem v stran spravijo zaloge mlevnega blaga, a tukaj manjka enega znaka dejanskega stanu, namreč, da bi bile te »zaloge zaplenjene«. Komisijonar vojnega žitnoprometnega urada in župan sta namreč pričala, da je župan prepustil obtoženki oktobra 1915 določeno množino pšenice v lastno porabo in da je smela meseca decembra 1915 temeljem naredbe poljedelskega ministrstva od 21. julija 1915 št. 203 drž. zak. pokrmiti lastni živini od ječmena, pridelanega v lastnem gospodarstvu, eno četrtno one množine, ki je preostala od skupnega pridelka, odštevši za setev potrebno seme. Po tretjem odstavku § 5 ces. nar. od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. mora posestnik zaplenjene zaloge prodati vojnemu žitnoprometnemu uradu ali njegovemu pooblaščenцу za določeno prevzemno ceno, kolikor niso prepuščene njemu po zmislu te ces. naredbe ali posebnih naredb, izdanih na nje temelju. Ta dolžnost se torej vobče ne razteza na zaloge, ki so mu izrecno prepuščene v lastno porabo, katere pa je privarčeval. Le glede ozimnega žita, ovsa, koruze in ječmena je določeno v § 6 navedene naredbe poljedelskega ministrstva od 21. julija 1915 št. 203 drž. zak., da smejo prodati poljedelci preostale množine teh žitnih vrst le potom vojnega žitnoprometnega urada (sedaj centrale za krmila, min. naredba od 11. avgusta 1915 št. 232 drž. zak.). Prestopke tega predpisa pa kaznujejo politična oblastva po § 16 naredbe poljedelskega ministrstva, kolikor ne pridejo v poštev določbe § 32 ces. nar. od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. Iz tega sledi, da obtoženka ni smela prodati privarčenega ječmena ali izdelane kaše nikomur dru-

gemu kakor centrali za krmila. Prizivno sodišče ni spremenilo prvosodne ugotovitve, da izvirata od obtoženke sestri poslana pšenična moka in ječmenova kaša od onih zalog, ki so bile že izrecno prepuščene obtoženki kot pridelovalki v lastno porabo v njenem gospodinjstvu ali da jih pokrmi v gospodarstvu. Glede na to so bile te zaloge s tem proste zaplembe in njih poraba proti predpisu ne spada več pod dejanski stan sodnega prestopka; to je v zmislu § 35 cesarske naredbe od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. prestopok, katerega utegne kaznovati državno politično okrajno oblastvo.

T. B.

d) Prodajalec, ki zgolj sprejme ponudeno čezmerno ceno, ne da bi jo prej tudi zahteval, je kazniv po § 7 ces. naredbe od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak.¹⁾ le, ako je prisilil s svojim vedenjem, podobnim zahtevanju, kupovalca ali kako drugače povzročil, da je ta ponudil čezmerno ceno.

Kasacijsko sodišče je za pravo spoznalo z odločbo od 22. avgusta 1916 opr. št. Kr I 306/14 na ničnostno pritožbo generalne prokurature v varstvo zakona:

Sodba prizivnega sodišča, ki je obtoženko A spoznalo krivo prestopka po § 7 ces. naredbe od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak. in jo obsodilo po § 7 te naredbe z uporabo §§ 266 in 261 kaz. zak. v denarno kazen 40 K, v slučaju neizterljivosti za 48 ur v zapor, krši zakon. Sodba se razveljavlja in o stvari takoj odloči: A se oprosti v zmislu § 259 št. 3 kaz. pr. r. od obtožbe, da je začetkom julija 1915 v N. prodala hišnici B 18 svežih jajc za 2 K, torej izrabila po vojnem stanju povzročene posebne razmere, zahtevajoča za ne-utrpno potrebščino očitvidno čezmerno ceno in učinila s tem prestopok v zmislu § 7 ces. naredbe od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak.

Razlogi.

Posestnica A je bila oproščena v zmislu § 259 št. 3 kaz. pr. r. od obtožbe prestopka po § 7 ces. naredbe od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak., storjenega s tem, da je zahtevala za 18 svežih kurjih jajc 2 K. Po razlogih sodbe okrajnega sodišča je bilo to mnenja, da

¹⁾ Sedaj: § 14 št. 1 ces. naredbe od 7. avgusta 1915 št. 228 drž. zak.

zahtevane cene niso bile očitvidno čezmerne. V sodbi se prav nič ne omenja obtoženkin zagovor, da ona cene ni zahtevala, ampak da jo je kupovalka kar naravnost sama ponudila, ter tudi ni omenjeno pričevanje kupovalke, ki je potrdila ta zagovor popolnoma. Pri razpravi pred okrožnim sodiščem, ki se je bavilo s stvarjo vsled priziva javnega obtožitelja radi krivde, je obtoženka ponovila svoj zagovor. Navzlic temu jo je prizivno sodišče spoznalo krivo navedenega prestopka in jo obsodilo v denarno kazen 40 K, za slučaj neizterljivosti za 48 ur v zapor. V razlogih je ponovljen obtoženkin zagovor. Z ozirom na ta zagovor pa je izrečeno, da se je obtoženki s a m i glasom zagovora pri prizivni razpravi cena zdela previsoka, da pa je navzlic temu bila zadovoljna s p o n u d b o kupovalke. Prizivno sodišče je bilo mnjenja, kakor govore nadaljnji razlogi, da v zmislu navedene cesarske naredbe pod besedami »zahtevati čezmerno ceno« ni pojmiti zgolj terjanja take cene. Znak učina »zahtevati« je tudi takrat, kadar je prodajalec zadovoljen z očitvidno čezmerno ceno, ki jo smatra sam za tako ali kadar sprejme kar naravnost takšno ponudbo molčé s tem, da izroči zahtevano blago ter sprejme ponudeno ceno.

Prizivno sodišče je napak odgovorilo na pravno vprašanje, ki je odločilno za presojo kazenske stvari. V navedeni ces. naredbi od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak. ni pod kaznijo zgolj sprejem ponudene, ampak zahtevanje očitvidno čezmerne cene s strani prodajalca. Kajpada ni treba, da bi prodajalec vselej i z r e c n o zahteval čezmerno ceno. Zadostuje prodajalčevo vedenje, podobno zahtevanju. Tako vedenje bi bilo domnevati n. pr., ako se brani prodajalec sprejeti določno ceno in s tem jasno pokaže, da hoče prodati le za čezmerno ceno, ako pridržuje blago in s tem ali kako drugače prisili kupovalca, da ponudi čezmerno ceno.

Ako bi dejanske podlage v sodbi ugotavljale takšno vedenje obtoženke, potem seveda bi bil pravni nazor brez hibe. Toda prizivna sodba je ugotovila, da je kupovalka sama ponudila, ne da bi jo bila obtoženka k temu napeljala, da je marveč zato ponudila, ker je bila ponudena cena še vedno manjša nego ona, katero so zahtevali trgovci v N. Pod takimi pogoji sprejeta ponudba čezmerne cene ne spada pod pojem zahtevanja.

T. B.

e) Za presojo po § 15 št. 1 ces. naredbe od 7. avgusta 1915 št. 228 drž. zak. je nevažno, ali je kupoval trgovec v posebni nakupovalnici izven svojega trgovskega podjetja, ali je kupoval ustno ali pismeno. — Trgovec, ki ni proizvedel običajne cene v kraju nakupovanja in ki je plačeval višje cene, je ravnal malomarno ter je za to kazensko odgovoren.

Okrajno sodišče je oprostilo trgovca A od obtožbe prestopka po § 15 št. 1 ces. naredbe od 7. avgusta 1915 št. 228 drž. zak. v zmislu § 259 št. 3 kaz. pr. r.; prizivno sodišče je zavrglo priziv javnega obtožitelja proti oprostitvi kot neutemeljen.

Kasacijsko sodišče je izreklo na ničnostno pritožbo generalne prokurature v varstvo zakona z odločbo od 22. avgusta 1916 opr. št. Kr I 304/16, da kršita sodbi zakon v določbi § 15 št. 1 navedene ces. naredbe, s tem, da obe sodbi zanikujeta učin kaznive nadponudbe, ker zadeven, v nastopnem dejanskem stani omenjen način nakupovanja, ne ustreza v naredbi določenemu pojmu nakupovanja od hiše do hiše, pa tudi s tem, ker šteje prizivna sodba obtožencu v dobro to, da si ni bil svest nadponudbe, akoprav se iz malomarnosti ni brigal za cene, ki veljajo v kraju O.

Razlogi.

Veletrgovina z jajci in maslom N. v M. je ustanovila v kraju O. pri nekem branjevcu nakupovalnico za maslo in jajca. Od firme poslani nakupovalec A. je prišel vsak četrtek v to nakupovalnico v O. ter je sprejemal od bližnjih pridelovalcev njih pridelke. Plačeval je sredi marca 1916 pri teh nakupih za jajca in maslo cene, ki so presegale v O. običajne in veljavne cene. Okrajno in prizivno sodišče sta izrekli oprostilno sodbo, češ, da ti nakupi niso podobni navedenem nakupovanju od hiše do hiše. Prizivno sodišče je bilo povrh še mnenja, da pri teh okoliščinah ne gre za kupovanje »na trgu«, in je izključilo, da je A. več ponujal v namenu, da pridobi blago tem gotovejše in pa prednost pri bodočih nakupih; pri tem je domnevalo, da je smatral A. plačane cene za veljavne v O, in da si ni bil svest, da več ponuja.

Sodbi pa sta pravnopomotni, ker zanikujeta, da nakupi ne odgovarjajo v § 15 št. 1 ces. naredbe od 7. avgusta 1915 št. 228 drž. zak

navedenemu nakupovanju od hiše do hiše.. Kar se tiče vprašanja, kakšen naj bi bil način nakupovanja, ki bi ustrezal v cesarski naredbi ustanovljenemu pojmu, se je ozirati na to, da zakon nikakor ne zahteva, da naj storilec ponuja višje cene od hiše do hiše neposredno in ustno. To se utegne vršiti tudi pisмено z razglasom višjih ponudb ali pa z enim ali več posredovalci. V § 15 št. 1 cesarske naredbe določena utesnitev kaznivosti za nadponudbe pri cenah ima namen, izključiti kaznivost pri nakupovanju v lastno porabo in izločiti kaznivost pri kupcu v takih slučajih, kadar je njegovo delovanje omejeno na posamezne kupe, ki prav nič ne vplivajo na tržne cene. Pri kupovanju na trgu ali na cesti je merodajen kraj za nevarnost, ki jo ima ponujanje višjih cen. Pri trgovanju od hiše do hiše pa utegne priti v poštev le večje število kupov, ki niso omejeni na določne osebe. Stališče, da se izvršuje nakupovanje v obliki krošnarjenja, ne more biti odločilnega pomena, gre marveč le za vpliv takega nakupovanja na zacenitev. V tem oziru je nevažno, ali je zadevni trgovec kupil ustno ali pisмено, ali na prebivališču kmetovalcev, oziroma v njih bližini v lastni nakupovalnici, ki je oddaljena od njegovega trgovskega podjetja.

Kar se pa tiče izreka prizivnega sodišča, da si obtoženec ni bil svest, da ponuja višje cene nego so veljavne v O., je pripomniti, da tiči v tem pravna pomota, kolikor naj je s tem izrečeno, da obtoženec ni za to odgovoren, ako iz malomarnosti ni vedel za cene, ki veljajo v O., in jih je prekoračil. Ako trgovec ni poizvedel cen, ki so določene ali običajne v kraju nakupovanja, gre to na njegovo nevarnost, za katero odgovarja po § 15 ces. naredbe. Tako malomarnost pa je zakrivil obtoženec glasom ugotovitve v sodbi, ker ni poizvedel za v O. veljavne cene.

T. B.

Izpred upravnega sodišča.

a) Vodni upravičenci, ki zahtevajo od vodopravnega oblastva varstva svojih subjektivnih pravic, imajo napram krivcu pravico do povračila svojih stroškov tudi takrat, če je predmet vodopravne razprave samo uradno kazensko postopanje.

Žagar F. G. je kljub izrecni prepovedi zatvornico pri svoji žagi opetovano tako zapiral, da je bil oviran prosti odtok vode in so bili vsled tega prikrajšani v svojih vodnih pravicah pod žago iežeči mlini K. G-ja in tovarišev. Le-ti so se obrnili na okrajno glavarstvo s prošnjo, naj se žagarju F. G. prepove nezakonito, njih vodne pravice krateče obratovanje.

Okrajno glavarstvo je žagarja F. G. obsodilo radi prestopka vodopravnega zakona ter predpisalo za žago posebno pripravo, ki zabranjuje samovoljno zapiranje vodnega dotoka. Zahtevo K. G-ja in tovarišev, da se žagarja F. G. obsodi v plačilo stroškov njihovih zastopnikov, je okrajno glavarstvo zavrnilo z motivacijo, da v tem primeru ne gre za vodopravni spor v zmislu kranjskega vodnega zakona, temveč za uradno postopanje, ki morajo v njem pritožniki sami plačati svoje stroške. Deželna vlada in poljedelsko ministrstvo sta proti temu izreku vložene pritožbe zavrnila.

Upravno sodišče pa je tozadevni pritožbi ugodilo ter razveljavilo izpodbijani izrek zaradi neutemeljenosti. (Razsodba 8. maja 1908 št. 4478. Budwinski št. 5954.)

Razlogi.

Ugotovljeno je, da je žagar F. G. predmetno vodopravno razpravo zakrivil; pritožniki so s svojo vlogo dosegli, da je bil žagar F. G. kaznovan in da se mu je predpisala za žago posebna priprava, ki onemogočuje nepostavno obratovanje. Ker je žagar F. G. izgubil pravdo, mora po zmislu § 75, odstavek 2 vodopravnega zakona svojim pravnim zastopnikom povrniti stroške, ki so jim nastali v tej pravdi.

Napram ugovoru, da v predmetnem primeru ni moči govoriti o upravnem spornem postopanju radi nasprotujočih se vodnih pravic, o postopanju v zadevah strank, ki ga ima v mislih § 76, odstavek 2

vodopravnega zakona, temveč da gre za strogo oficijozno postopanje, je treba pripomniti, da je vodopravni spor, ki se nanj uporabljajo določila o povračilu strankinih stroškov, ne samo takrat, kadar se razpravlja o nasprotujočih se vodnih pravicah, temveč kakor dokazujejo §§ 6, 10 in 50 vod. zak., tudi takrat, kadar zahtevajo vodni upravičenci od oblastva varstva svojih subjektivnih pravic napram takemu ravnanju drugih, ki nasprotuje določilom vodopravnega zakona. Svojega pravnega značaja taki spori tudi takrat ne izgube, kadar se za presojo tega spora uvedeno postopanje izvrši hkrati tudi v namene upravnega kazenskega pravosodja, ali kadar se tist, ki se napram njemu zahteva od oblastev pravnega varstva, pokori tej zahtevi, ko se je pri vodopravnem oblastvu uveljavila. Nasprotno naziranje bi imelo popolnoma nesprejemljive posledice; po tem naziranju bi imel ravno tist, ki je s svojim kaznivim dejanjem zakrivil vodopravno postopanje, posebno zakonito zajamčeno ugodnost, da mu namreč ne bi bilo treba povrniti stroškov, ki jih je s svojim kaznivim dejanjem povzročil oškodovanim strankam, ki so zahtevale napram njemu oblastvenega varstva.

Dr. S.

b) Vodno pravo: Ovaditelj, ki s svojo ovadbo ne uveljavlja posebne subjektivne pravice, nima pravice zahtevati od obsojenca povračila stroškov svojega zastopnika.

Na ovadbo Ivane O. je obsodilo okrajno glavarstvo v Lj. usnjarja M. P. in I. B. radi onesnaženja »Hribske vode«, po § 48 kranjskega vodopravnega zakona z dne 15. maja 1872 dež. zak. št. 16, oziroma po § 11 cesarskega ukaza z dne 20. aprila 1854 drž. zak. št. 96 na globo 10 K in na povračilo stroškov tozadevne komisijske poizvedbe v znesku 56 K. — Dalje je okrajno glavarstvo razsodilo, da morajo ovaditeljica in oba obsojenca in sicer vsak zase plačati stroške svojih pravnih zastopnikov.

Proti tej razsodbi so vložile stranke pritožbo na deželno vlado. — Ovaditeljica je zahtevala, da se oba obsojenca in solidum obsojita v plačilo stroškov njenega zastopnika; obsojenca pa sta zahtevala, da se ju oprosti krivde in kazni, ovaditeljico pa obsodi v plačilo stroškov njunih pravnih zastopnikov. — Deželna vlada je pritožbe zavrnila kot neutemeljene in potrdila izpodbijano razsodbo. — Nadaljni pritožbi tudi poljedelsko ministrstvo ni ugodilo.

Proti razsodbi poljedelskega ministrstva je vložila ovaditeljica I. O. pritožbo na upravno sodišče.

Upravno sodišče je to pritožbo zavrnilo kot neutemeljeno z razsodbo z dne 11. februarja 1913 št. 1476 (Budwinski št. 9398).

Razlogi.

Sporni predmet je vprašanje povračila zastopniških stroškov, ki so nastali pritožiteljici povodom predmetnega vodopravnega postopanja. Ker se smejo ti stroški prisoditi le, ako so izpolnjeni pogoji, ki jih predpisuje § 76, odstavek 2 kranjskega vodopravnega zakona, je treba ugotoviti, če je v predmetnem slučaju uporabiti določilo 2. ali pa 3. odstavka navedenega § 76. — Pritožiteljica je dne 6. oktobra 1904 vložila pri okrajnem glavarstvu napram usnjarjema M. P. in I. B. ovadbo, češ, da onesnažujeta »Hribsko vodo« na ta način, da pereta v njej kože in odvajata v njo odpadke, ter je zahtevala, da se odredi ogled na lici mesta in da se oba usnjarja kaznujeta in obsodita v stroške, ki ji bodo nastali. V svoji ovadbi trdi pritožiteljica, da rabijo vaščani »Hribsko vodo« za pitje in kuho in za napajanje živine. Ker leži njena hiša ob potoku, uporablja tudi sama »Hribsko vodo« za svoje gospodarstvo.

Pri komisijski razpravi, ki se je vršila na licu mesta, sta usnjarja priznala, da pereta kože v »Hribski vodi«, hkrati pa sta trdila, da »Hribska voda« sploh ni užitna, ker v njej vaščani napajajo svojo živino in perejo umazano perilo. Dalje se je z izpovedbami zaslišanih prič ugotovilo, da se »Hribska voda« splošno rabi za pitje in za gospodarske namene sploh. Isto je poudarjala pritožiteljica; ni pa trdila, da ima v »Hribski vodi« kako posebno subjektivno pravico, ki gre preko splošno dovoljene vodne porabe. Po izvršenem postopanju in po vsebini razsodb I. in II. stopnje je torej posneti, da je imela predmetna razprava edino le namen izvesti vodopravno kazensko postopanje, ki se mora izvršiti uradoma. Pritožiteljica ni uveljavila subjektivne pravice, in tudi v izpodbijani razsodbi ji ni bila priznana taka pravica. Ker se je torej predmetna razprava uvedla in izvršila kot uradno kazensko postopanje, in jo je za tako smatrati, je bilo popolnoma upravičeno, da se je zavrnila zahteva pritožiteljice.

Dr. S.

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. decembra.

— (Prememba v pravosodnem ministrstvu.) Ko je ministr. predsednik Karel grof Stürgkh postal žrtev atentata in je bil za ministrskega predsednika nanovo imenovan dr. E. pl. Köber, je tem povodom pravosodni minister dr. vitez Hochenburger odložil svoj portfelj in prejel Najvišjo zahvalo od 31. oktobra 1916. Za njenega naslednika je bil imenovan dr. Franc Klein, ki je imel v pravosodnem ministrstvu dne 4. novembra nastopen govor, poln znamenitih misli o delovanju pravosodnega ministrstva v preteklosti in za bližnjo bodočnost.

(Osebnosti.) Odlikovan je prvi državni pravdnik v Ljubljani Albert pl. Luschan s „signum laudis.“ — Podeljen je naslov in značaj dvornega svetnika predsedniku okrožnega sodišča v Novem mestu Franu Garzarolliju pl. Thurnlack. — Imenovani so: za dvornega svetnika predsednik okrožnega sodišča v Celju z naslovom in značajem dvornega svetnika Ad. Kotzian; za predsednika okrožnega sodišča v Mariboru višji sodni svetnik v Gradcu dr. Franc Kočevar pl. Kondenheim; za deželno-sodna svetnika v Novem mestu okrajni sodni predstojnik v Metliki dr. Vladimir Förster in okrajni sodnik v Novem mestu Albert pl. Levičnik; za namestnika državnega pravdnika v Ljubljani okrajni sodnik Stöckl v Ljubljani. — Preselil se je odvetnik dr. Dragotin Treo iz Gorice v Ljubljano. — Umrli so: predsednik dež. sodišča v Trstu Josip Milovčič, notarski kandidatje dr. Otokar Baš v Celju, Alojzij Bizjak v Kranju, dr. Stanislav Rudež v Ilirski Bistrici. — V komisijo za sodne izpite pri višjem deželnem sodišču v Trstu so imenovani med drugimi tudi: za načelnika predsednik višjega dež. sodišča Avgust Jacopig, za izprašujoče komisarje: odvetnik dr. Fran Brnčič v Trstu, predsednik trgovskega in pomorskega sodišča v Trstu dr. Anton Peričič, višji sodni svetnik dr. Andrej Pretner v Trstu, dr. Matej Sanzin, odvetnik, prvi državni pravdnik dvorni svetnik dr. Josip Zencovich pl. Stellamare.

(† Franc Levec.) Dne 2. t. m. je umrl v Ljubljani dvorni svetnik in dež. šolski nadzornik v p. Franc Levec. Nesmrtni zaslugi, ki si jih je pridobil ta odličen in veleizobražen mož na literarnem in šolskem polju s svojim neumornim delovanjem, so bolj ali manj obširno že popisane v raznih javnih glasilih, zlasti v literarnih naših revijah. V posebno zaslugo pa mu moramo šteti slovenski pravniki to, da je že začetkom osemdesetih let prevzel poslovenjevanje razglasov deželne vlade kranjske in da je potem vso dolgo dobo do zadnjega oskrboval slovensko besedilo deželnega zakonika. Pridobil je za to Levca tedanji deželni predsednik baron Andrej Winkler, ki je sam dobro poznal slovenski jezik in imel posebno veselje do dela za slovensko pravno terminologijo. Po cele ure sta baron Winkler in tedanji prof. Franc Levec skupno

prevajala daljše razglase in osobito vladne predloge za deželni zbor. Tako sta, popolnjujoča se delavca — Winkler uzor upravnega pravnika, Levec mojster jezika — marsikaj dobro premislila, predno sta določila za pojem ali misel v nemškem jeziku pravo slovensko besedo. Ko je deželni predsednik baron Winkler odšel 1. 1892 iz dežele, je Fr. Levec nadaljeval to delo, ker je ostal do svoje smrti translator pri deželni vladi. Dolga vrsta deželnih zakonov priča o njegovih zaslugah za pravniško slovenščino. V njegovem in Winklerjevem delu tiči velik terminologijski zaklad, ki se bo šele prav spoznal, ko se zlasti izkoristi za potrebno novo izdajo slovenske pravne terminologije. Takšno izdajo je imel vedno v mislih baron Andrej Winkler, ki je še v pokoju zbiral terminologijsko gradivo in ga tudi baje mnogo priredil. Po Winklerjevi smrti letošnjo pomlad je Levec posredoval, da dotično Winklerjevo literarno zapuščino dobi društvo „Pravnik“ za porabo pri novem terminologijskem slovarju. Tudi je dvorni svetnik Levec prepustil nekaj časa pred svojo smrtjo 54 knjig pravne vsebine iz zapuščine svojega prerano umrlega sina prof. drja. Vladimira Levca za knjižnico društva „Pravnika“. Tako bo odlični pokojnik tudi posebej pri slovenskih pravnih živih vedno v hvaležnem in častnem spominu!

(Pristojbine za vloge v izvršilnem postopanju in za tožbe, ki zahtevajo zemljiškoknjižni vpis.) Finančno ministrstvo je izdalo na vsa finančna deželna oblastva razpis od 5. aprila 1916 št. 23.333, ki zadeva: 1. vloge v izvršilnem postopanju, ki zahtevajo zaznambo v javni knjigi; 2. predloge za dovolitev prisilne dražbe; 3. in 4. predloge za prisilno osnovo zastavne pravice po § 88 izvrš. r. in za preodkaz knjižno zavarovane terjatve namesto plačila; 5. predloge za dovolitev prodaje premičnih stvari, in 6. tožbe, s katerimi je združen predlog za zaznambo v javni knjigi. Ta razpis je priobčen v naredbeniku pravosodnega ministrstva z dne 29. aprila 1916. — Finančno ministrstvo je pa z razpisom od 17. avgusta 1916 štev. 54.829 ker so se, kakor pravi, pokazale v praksi težave in dvojbe glede pristojbin od vlog in tožb, ki zahtevajo zemljiškoknjižno poslovanje, nadomestilo točke 1., 3. in 6. prej navedenega razpisa z novimi navodili, dočim ostanejo točke 2., 4. in 5. nedotaknjene. Zadnje navedeni razpis finančnega ministrstva, ki je dokaj obsežen, je priobčen v naredbeniku pravosodnega ministrstva za leto 1916 na strani 441. in naslednjih.

(Kako prevajati nemški izraz „Stelle“ v nekrajevnem z mislu?). Vojni dogodki so pokazali potrebo, da je posegla državna oblast s cesarskimi, ministrskimi naredbami in drugimi ukazi globoko v vse panoge socialnega in gospodarskega življenja.

Toda nikdar ni izraz *παντα ῥα* prišel do tolike veljave kakor ravno med vojnimi časom. Že izdane določbe se morajo hitro spreminjati in uveljaviti nove. Primerjaj določbe, ki so bile izdane od početka vojne do zdaj o klanju goveje živine, o preskrbi z moko in kruhom i. t. d. Vsak dan ustvarja namreč takorekoč nove razmere.

Ni čuda tedaj, da so nekatere oblastvene odredbe premalo premišljene z ozirom na vse posledice in večkrat s pravnega in tehničnega stališča ne dovolj jasne.

V naglici, s katero mora danes delati ves državni ustroj, se zagreše tudi jezikovne napake. S stališča pravne terminologije naj omenim le to-le: Za uravnavo prometa z (govejo) živino obstoja na Kranjskem „deželna komisija za ureditev prometa z živino na Kranjskem“ (Landeskommission zur Regelung des Viehverkehres in Krain) in kot izvrševalni organ te komisije „kranjsko deželno mesto za nabavo klavne živine“ (Krainische Landesstelle für Schlachtviehbeschaffung).

Kdor čuje ta naslov le mimogrede, čuti, da ni za njegovo uho, da mu je v jezikovnem oziru tuj.

Mesto je v slovenščini prostor, kraj, kjer se ne nekaj nahaja ali vrši. Po tem je umevati tudi označbo „mesto“ za nemško „Stadt“. Kjer rabi nemščina izraz Stelle namesto izrazov: Amt, Anstalt, Behörde, tam je v slovenščini pravilno le: urad, zavod, oblastvo.

Nikomur n. pr. ne pride na um, predstaviti na slov. „die politische Landesstelle“ tako: politično deželno mesto, marveč „politično deželno oblastvo.“

Časi bo prestaviti seveda nemški izraz Stelle še drugače, n. pr. eine Richterstelle ist ausgeschrieben, to se glasi pravilno v slovenskem jeziku: Služba sodnika (za sodnika) je razpisana (se oddaja).

„Landesstelle der allgemeinen Pensionsanstalt“ je n. pr. Deželna podružnica splošnega pokojninskega zavoda, s tem je obenem izražena odvisnost od javnega zavoda.

Oglejmo si naš slučaj. Imenovano deželno „mesto“, nakupuje po svojih zaupnikih živino ter jo oddaja vojaški upravi in mesarjem za prehrano prebivalstva. Delo, ki ga vrši tedaj to „mesto“, je nakupovanje in prodajanje, oz. s skupnim izrazom: posredovanje. Pravilni naslov bi bil tedaj: Kranjska nakupovalnica klavne živine ali kranjska posredovalnica za klavno živino. (Boljše kakor „mesto“ tudi poslovalnica! (Ured.)

Isto velja za zavod: Landesfuttermittelstelle; ne „deželno mesto — to bi bilo mesto Ljubljana — za krmila“, marveč „deželna nakupovalnica krmil“ ali z ozirom na delokrog tega zavoda „deželna posredovalnica za krmila“.

Dalje mora izginiti iz slovenskega besedila zakonovih določeb izraz: držati se. Rabita naj se n. pr. besedi: ravnati se, izpolnovati.

Mogoče bodo te vrstice, zlasti pri naših časopisih kaj zalegle.

Ko se povrne mir in bo več časa, bo treba iti juristom, kar se tiče slovenske pravne terminologije, nujno na delo.

Dr. Franc Ogrin.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva „Pravnika“ brezplačno; za nečlane pa velja za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 24 oz. 22.

- b) V zmislu čl. V. zakona od 17. decembra 1862 št. 8 drž. zak. iz leta 1863 niso javna oblastva: 1. Vojni žitnoprometni zavodi, ustanovljeni s ces. naredbo od 21. februarja 1915 št. 41 drž. zak.; 2. splošni pokojninski zavodi za uslužbence ali deželni zastopi teh zavodov, ustanovljeni temeljem zakona od 16. decembra 1916 št. 1 drž. zak iz leta 1907 266
- c) Po § 32 št. 2 ces. naredbe od 21. junija 1915 št. 167 drž. zak. (sedaj § 32 št. 2 ces. naredbe od 11. junija 1916 št. 176 drž. zak.)¹⁾ ni kazniv pridelovalec, če proda žitne zaloge, ki so mu izrecno prepuščene v lastno porabo in ki jih je privarčeval 268
- d) Prodajalec, ki zgolj sprejme ponudeno čezmerno ceno, ne da bi jo prej tudi zahteval, je kazniv po § 7 ces. naredbe od 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak.¹⁾ le, ako je prisilil s svojim vedenjem, podobnim zahtevanju, kupovalca ali kako drugače povzročil, da je ta ponudil čezmerno ceno 271
- e) Za presojo po § 15 št. 1 ces. naredbe od 7. avgusta 1915 št. 228 drž. zak. je nevažno, ali je kupoval trgovec v posebni nakupovalnici izven svojega trgovskega podjetja, ali je kupoval ustno ali pismeno. — Trgovec, ki ni poizvedel običajne cene v kraju nakupovanja in ki je plačeval višje cene, je ravnal malomarno ter je za to kazensko odgovoren 273
5. Izpred upravnega sodišča.
- a) Vodni upravičenci, ki zahtevajo od vodopravnega oblastva varstva svojih subjektivnih pravic, imajo napram krivcu pravico do povračila svojih stroškov tudi takrat, če je predmet vodopravne razprave samo uradno kazensko postopanje 275
- b) Vodno pravo: Ovaditelj, ki s svojo ovadbo ne uveljavlja posebne subjektivne pravice, nima pravice zahtevati od obsojenca povračila stroškov svojega zastopnika 276
6. Razne vesti 277

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Denarnega prometa koncem leta 1915 K 740,000.000.—

Vlog . . . . . „ 55,000.000.—

Rezervnega zaklada . . . . . „ 1,500.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in obrestuje po

4%

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno
varna** in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične
domače hranilnike.